ANUL XXX Martie—Aprilie 1940 Nr. 3—4

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

REDACTOR: Prof. Dr. GRIGORIE T. MARCU

INCEPUTURILE „REVISTEI TEOLOGICE"

CÂTEVA DOCUMENTE INEDITE

De Diacon Dr. GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Istoria marilor înfăptuiri nu începe niciodată abia din clipa în care obştea ia cunoştinţă de existenţa lor. Dincolo de ceeace vede şi ştie orişicine, se ascund totdeauna necunoscutele cari au pregătit cu chibzuinţă, cu răbdare, cu pricepere — şi mai ales cu *suflet* — faptul împlinit. Ca să nu mai lungim vorba, vom spune că fiecare faptă istorică are o preistorie.

„Revista Teologică", judecată după luptele pe cari le-a purtat şi după rezultatele cu cari s'au soldat ele, ţine fără îndoială de categoria înfăptuirilor cari merită toată atenţiunea istoriografului obiectiv. Prin linia dreaptă pe care a urmat-o fără şovăire, străbătând adeseori căi înspinate, luptând cu împotriviri tacite sau făţişe, ea şi-a câştigat un loc de frunte în istoria vieţii culturale bisericeşti a Românilor ardeleni, mai mult decât prin noutatea ei. Dacă istoria ei este destul de bine cunoscută din cele treizeci de volume masive cari îi alcătuiesc zestrea şi din puţinele articole cari i-au recapitulat suişul cu prilejul câtorva momente festive, [1]

[1] *Nicolae Colan:* Pro domo; art. în „Revista Teologică" XX, 1930 p. 3—6. Dr. *Gh. Ciuhandu:* La două decenii. O amintire mai veche; art. în „Revista Teolo-

apoi nu e mai puțin adevărat că nu se poate spune același lucru despre preistoria ei. Și e bine să fie cunoscută și aceasta, mai ales de generațiile mai tinere, cari îi împodobesc paginile cu scrisul lor sau se adapă din nesecata-i vână de viață dătătoare. Căci „Revista Teologică", mai mult decât alte consoarte de-ale ei, are o preistorie care o onorează nu numai pe ea și pe celce i-a dat viață, ci întreaga generație care s'a ridicat la începutul veacului acestuia. Cum vom vedea.

Trei ani înainte de 1 Ianuarie 1907 — data memorabilă a înființării ei — „Revista Teologică" își începea stadiul ideal al existenței, preistoria ei.

Era în *Martie 1904*. Tânărul Nicolae Bălan, student eminent al Facultății de Teologie din Cernăuți, generos înzestrat de Dumnezeu cu o putere de muncă ce depășia împlinirea exactă a îndatoririlor școlărești, inteligență vioaie și spirit pătrunzător, punea la cale înfăptuirea gândului îndrăsneț și atât de bogat în consecințe al întemeierii unei reviste teologice, care să întrunească sub flamura aceluiași ideal de propagare a luminii intelectuale și morale pe toți purtătorii de condeiu din ținuturile locuite de Români. In acest scop, a adresat un amplu și inimos *apel* tuturor societăților studenților teologi din Vechiul Regat și Ardeal, în fruntea căruia a așezat dumnezeieștile cuvinte cari aveau să guverneze toate acțiunile sale de mai târziu: „*Să fie lumină!*" (I Moisi 1, 8). Apelul a fost reprodus ocazional în paginile „Revistei Teologice" de Păr. Dr. Gheorghe Ciuhandu.[1]

Temeiurile cari l-au făcut să ia această inițiativă, sunt arătate clar și convingător de autorul apelului. Studentul teolog Nicolae Bălan a purces dela un fapt verificat pe fie-

gică" XX, 1930 p. 17—30. I. P. Sf. Mitropolit Dr. *Nicolae Bălan:* Cum am intemeiat „Revista Teologică", Amintiri; art. în „Revista Teologică" XXV, 1935 p. 1—4. Preot *Nicolae Colan:* Un sfert de veac; art. în „Revista Teologică" XXV, 1935 p. 5—7. Diacon Dr. *Grigorie T. Marcu:* Treizeci ani de luptă ortodoxă; art. în „Revista Teologică" XXX, 1940 p. 1—4.

[1] „Revista Teologică" XX, 1930 p. 19—23. Textul original, scris în întregime de mâna studentului Nicolae Bălan, se află în arhiva Societății studenților teologi din București (str. Radu Vodă 24 bis.).

care filă a istoriei noastre de două ori milenare: *Biserica ortodoxă e maica neamului românesc* și vrea să fie pururea ocrotitoarea și însufleţitoarea lui. Ca să isbutească, ea trebue ajutată în sfânta-i misiune de fiecare mădular al ei, cu talantul ce i-a fost încredinţat de Dumnezeu spre chivernisire, sprijinindu-i năzuinţele de regenerare și înălţare îndeosebi prin crearea unei culturi spirituale românești ancorată în plenitudinea de viaţă harică a Evangheliei lui Hristos. *„Sarcina acestei îndatoriri* — zice apelul — *apasă pe umerii şi conştiinţa fiilor Bisericii române cu atât mai mult, cu cât tocmai teritorul acesteia e mărginaş cu Biserica Apusului, — acea nesaţiabilă şi necredincioasă soră a Răsăritului ortodox, care n'a renunţat încă la ideea de a-şi încorpora, ori şi numai afilia, nu numai întreaga Biserică românească, dar încă şi întregul Orient, unde în numele ortodoxiei se slăveşte numele lui Dumnezeu!*

„Şi cu aceasta îndatorirea se îndoeşte: Nu e vorba de a-ţi pune talentul în serviciul progresului intern al Bisericii tale, ci şi de a o apăra pe aceasta totodată şi de ingredienţe străine, externe".

Apelul are momente presante:

„Ceasul reînvierii a sosit şi pentru Biserica răsăritului. „Ab oriente lux" a fost deviza veche, iar dacă nouă celor din Biserica răsăritului multă vreme ni-a răsărit soarele cultural din apus, trebue ca toţi într'un gând şi cu o inimă să ne angajăm în serviciul regenerării Bisericii noastre, al acelui proces de regenerare, ce acum ne stă deja în prag".

Grija cu care stabilea amănuntele împreunate cu acest gând temerar — modul în care s'ar putea redacta revista, cheltuelile de tipar, locul apariţiei[1] — desvăluește pe organizatorul iscusit al atâtor acţiuni durabile cari îi împodobesc astăzi arhipăstoria.

Apelul a avut un răsunet impresionant. Presa românească l-a reprodus[2] și comentat[3] cu elogii, iar Societăţile

---

[1] Studentul Nicolae Bălan opina pentru *Bucureşti*, căci soarele românismului de-acolo răsare. Vezi „Revista Teologică" XX, 1930 p. 21.

[2] In „Cronica" (Bucureşti, nr. din 12 Martie 1904; prescurtat) şi „Tribuna" (Arad, nr. de Paşti 1904), pe atunci cea mai bună gazetă din Ardeal. Cf. Dr. Gh. Ciuhandu: art. cit. p. 18—19. [3] In „Tribuna" (Arad, nr. 91 din 11/24 Maiu 1904),

studenţilor teologi au anunţat cu entuziasm adeziunea lor totală la ideea înfiinţării plănuitei reviste teologice. *Bucureştenii* au fost cei dintâi cari au răspuns, prin preşedintele lor Stancu G. Brădişteanu, astăzi director general în Ministerul Cultelor şi Artelor, şi prin secretarul Petre Partenie, actualul director al Seminarului Central din Bucureşti. Câteva zile mai târziu, s'a primit răspuns bun şi din partea studenţilor teologi din *Sibiu*, prin preşedintele lor Ilie Beleuţă, astăzi nestorul profesorilor dela Academia teologică „Andreiană" şi secretarul Ştefan Mircan. Au urmat apoi adeziunile studenţilor teologi dela *Arad* şi *Caransebeş*.

Reproducem aceste documente:[1]

SOCIETATEA STUDENŢILOR IN TEOLOGIE, Str. Radu-Vodă 24

Nr. 40 Bucuresci 21 Martie 1904

I

Domnului Nicolae Bălan, student în Teologie, Cernăuţi

Iubite Coleg,

Avem mulţămirea sufletéscă de a ve respunde, că adresa Dvóstre a fost supusă cunosciinţei şi discuţiunei Societăţii nóstre. Cele ce Dvóstre aţi avut dragostea să ne propuneţi au fost de alt fel şi una din preocupările Societăţii nóstre înainte de Sf. Serbători ale Nașcerii Domnului. Noi urmăream însă aceste idei într'un sens mai restrîns, voiam adică să edităm o revistă a nóstră, la care să invităm a colabora şi pe cei-l-alţi teologi români de pretutindeni. N'am putut realisa idea revistei până acum, fiind-că nu-i atât de uşor a fi asigurat de partea financiară, de óre-ce pe abonamente nu puteam conta mai ales la început. Afară de acésta am mai fost împedecaţi şi de unele împrejurări, ce au survenit odată cu bóla şi moartea regretatului nostru Preşedinte de onóre, Dr. N. Nitzulescu.

In present avem ca Preşedinte de onóre pe ilustrul nostru profesor, Dr. Dragomir Demetrescu, al cărui sprijin moral şi material este fórte mare pentru or-ce acţiune bună. Puteţi înţelege deci — ce resunet imens a avut în mijlocul nostru cele scrise de Dvóstre, când însuşi iubitul nostru Preşedinte de onóre a declarat că va da

[3] In „Tribuna" (Arad, nr. 91 din 11/24 Maiu 1901), art.: „Să fie lumină!" semnat de Păr. Dr. Gh. Ciuhandu, distinsul colaborator şi prieten al revistei noastre dela întemeierea ei şi până astăzi.

[1] După originalele pe cari I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a binevoit să ni le pună la dispoziţie. Păstrăm ortografia originală — şi sublinierile.

tot concursul Dsale pentru realisarea acestei sfinte dorințe, care ne este comună tuturor.

Pentru studiarea cestiunei în mod amănunțit s'a ales o comisiune din sînul Societății, care imediat dupe Serbători își va depune raportul ei, despre care ve vom comunica la timp. In tesă generală ve putem spune, că Societatea nóstră își ia obligațiunea de a contribui în mod cât mai efectiv la realisarea idei revistei teologilor români. La noi, în regat, trebue să sciți că avem Facultate de Teologie numai aici în Bucuresci, pe când la Iași nu-i de cât un Seminar complet. Tot ce se referă deci la regat remâne absolut pe séma nóstră a Societății Studenților în Teologie.

Cestiunea cea mai grea e cestiunea bănéscă și aci trebue îndreptate privirile nóstre, de óre-ce nu ne putem basa pe abonamente, care de obicei nu prea se plătesc în mod anticipat sau la primele numere. Relativ de partea financiară la noi s'a făcut un început fericit de către Dl Preşedinte de onóre, Dr. Dragomir Demetrescu, care a bine-voit să subscrie pentru fie-care numer, ce va *apare câte 50* (cinci-deci) lei. Ar fi bine să ne comunicați și nouă, ce concurs material putem să avem de la Dvóstre și ce oferte s'au mai presentat de la Sibiu, Arad și Caransebeș.

Cât despre cele ce vom mai realisa noi în acésta direcțiune, despre numirea, formatul, mărimea și datele când trebue să apară revista, remâne să se pronunțe definitiv Societatea în urma raportului comisiunei alésă ad-hoc. O altă cestiune controversată este de sigur și aceia a felului, cum se va asigura materialul necesar revistei, precum și dacă e practică divisiunea muncei așa cum o propuneți Dvóstre.

De sigur ați făcut bine, că nu v'ați adresat de o cam dată și *la centrele teologice unite ale Românilor Transilvăneni.* Remâne ca să facem acésta, dupe ce vom fi întrupat în fapt aspirațiunile nóstre.

Am dori să scim iarăși dacă adresa ce ne-ați făcut este numai propunerea Dvóstre personală, sau e a tuturor colegilor d'aci sau a Societății Dvóstre.

Relativ de întemeierea unei corespondențe și legături de studii între noi teologii români suntem de perfect acord.

Puteți considera începutul odată cu acésta. Societatea nóstră are chiar proectată o escursiune pentru începutul lunei Iulie în vederea aniversării celei a 400-óră a mortei lui Ștefan cel mare. Cu acéstă ocaziune, sperăm cu ajutorul lui Dumnezeu să ne cunóscem mai de aprópe și să visităm instituțiunile bisericesci ale Bucovinei.

In așteptarea lămuririlor cerute, ve transmitem din partea Societății salutări frățesci.

(L. S.)

Președinte: ST. G. BRADISTEANU p. Secretar: P. PARTENIE

II

SOCIETATEA DE LECTURĂ ANDREIU ŞAGUNA

Nr. 65/1903/4. Sibiiu, în 25 Martiu 1904 v.

Stimatului Domn Nicolae Bălan, student în teologie

în Cernăuţi

Stimate Domnule!

La apelul SDtale de dato Martie 1904, în care lansezi ideea de a se înfiinţa o revistă teologică cu concursul tuturor studenţilor în teologie gr. or. rom. din România şi Austro-Ungaria, în numele societăţei de lectură „Andreiu Şaguna" cu deosebită plăcere îţi respundem următórele:

Conscie şi societatea nóstră de însemnătatea unei atari reviste, a cărei lipsă a simţit-o de multă vreme împreună cu celelalte societăţi teologice, *a salutat cu bucurie ideea* înfiinţării ei, precum şi felul, cum a fost concepută şi studiată din partea SDtale. Dreptaceea ea a fost obiectul, asupra căruia am deliberat cu deosebit interes în sinul comitetului şi al societăţii.

Considerând, că activitatea societăţii nóstre până în present s'a desvoltat într'un cerc de tot restrîns: în cadrul unei foi scrise, ce pórtă numele „*Musa*", astădi, când i se oferă ocasiunea de a se manifesta publice, învitată a-şi da concursul seu material şi intelectual la întruchiparea unei idei, a cărei momentuositate SDta ai arătat-o în apelul lansat, societatea nóstră e cea dintâi, care se angajéză la lucru, în speranţă — mulţămită elementelor promiţetóre, din care ea e compusă în timpul din urmă — că va şti se se validiteze cu demnitate, inspirată fiind menirea sublimă a ei, inspirată mai ales de spiritul marelui şi nemuritorului archiereu, al cărui nume îl pórtă, din ale cărui idei s'a născut, s'a nutrit şi se nutresce, ale cărui idei le cultivă şi le va cultiva.

Societatea de lectură „Andreiu Şaguna" animată de astfel de idei, doresce realisarea cât mai timpurie a revistei, care, de fapt, sintetisând manifestaţiunile intelectuale ale întregului corp studenţesc teologic român ortodocs, fără consideraţie la frontiere şi limite politice şi geografice, va dovedi că lâncezirea de veacuri în întunerecul nesciinţei n'a sufocat în neamul nostru şi în fiii acestuia ori ce dor de muncă, va dovedi, în faţa obiecţiunilor duşmanilor bisericei, rolul însemnat, ce-l are biserica în viaţa popórelor şi a statelor, va dovedi, că fiii ei ştiu a-i arăta recunoştinţă pentru tot, ce ea ne-a păstrat în cursul vicisitudinilor timpului: limba şi naţionalitatea, dând espresiune convingerii sfinte, ce o au, că naţionalitate nu póte esista fără religiositate, propagată de biserică, ceeace constitue cel mai frumos titlu de glorie pentru biserica română.

Tinerimea ortodocsă română va avea astfel prilegiu se arăte în colónele nouei reviste, că biserica ortodocsă, profesând cu permanenţă învețăturile de credință genuine ale creştinismului primordial, ceeace constitue cea mai înaltă prerogativă a bisericei ortodocse, ceeace nu însemnéză, că ea este în nestiinţă în cele religióse, după cum le place a ne acusa duşmanilor eterodocşi; din contră acésta este o puternică mărturie, că biserica ortodocsă este *singură catolică* (după înțelesul literal al cuvântului καθ-όλον), căci ea singură a remas credinciósă învețăturei Mântuitorului, adeveratei doctrine apostolice, păzind cu sfințenie depositul divin, credend *„quod ubique, quod semper, quod ab omnibus"*, singura regulă de credință veritabilă.

Când atari şi alte asemenea vederi sunt clare în consciința nóstră, pentru ce am mai întârdia a le da espresiune, când de la noi atârnă şi dela entusiasmul nostru, care până acuma ne-a lipsit.

Premergend acestea, revenim la răspunsul la întrebările, ce ni se fac:

Suntem de acord cu SDta asupra celor cuprinse în punctul 1, lit. a), deasemenea în ce privesc cele cuprinse în punct. 3 şi punct. 6.

O neînsemnată reservă am avea la punct. 2, observând, că revista ar putea apărea şi lunar, dat fiind Bucureştii ca loc al redactării şi edării ei. Bucureşti e centrul întregului românism şi ca punct topografic, prin urmare şi pentru viitorii abonenți ai revistei, de unde cu destulă uşurință s'ar putea espedia fóia şi în interval de o lună. In casul acesta reducem mărimea la 2 cóle de tipar, 32 pag., ér abonamentul ar fi 8 coróne.

Numele, cu care ne presentăm e: *„Secțiunea teologică a societății de lectură „Andreiu Şaguna" din Sibiiu"*.

Dorind, ca ideea se fie îmbrățişată cu aceeaşi căldură şi din partea celorlalte societăți teologice, aşteptăm hotărîrile D-Vóstre ulterióre, pentruca, conformându-ne, se putem împreună contribui la nascerea revistei cu o óră mai de vreme.

Cu deosebită stimă

Pentru comitet:

ILIE BELEUȚĂ
preş. comit.

ŞTEFAN MIRCAN
notar

III

Mult stimate D-nule colegă!

Zile de grea încercare am ajuns. Norii grei ai necredinței se înmulțesc şi se îngrămădesc din ce în ce tot mai tare pe orisontul adeverului vecinic. Tabăra condusă de lumina falsă îşi câştigă pe zi ce merge tot mai mulți aderenți, cari sunt tot atâți înverşunați contrari ai sentimentului religios, ai primului şi celui mai mare interes al omenimei.

Şi acest curent contrar tuturor sentimentelor nobile, nu se sfieşte a încerca să se strecóre adese-ori şi în sferile simţirilor celor mai curate, cu scop, ca înveninând şi aici atmosfera să stingă din jertfele sale ori-ce schinteie divină şi să lase în urmă-i un întunerec îngrozitor.

A sosit însă timpul solemn, când trebue să punem şi noi o stavilă puternică înaintea acestui element distrugător, ca întunerecul, ce l'a lăsat în urmă-i să dispară dinaintea luminii cei pururea fiitore.

Inarmarea cu acesta adevărată lumină şi respândirea ei o vesteşte şi epistola D-Tale; nu e mirare deci, că cu dor şi neastâmpăr aşteptam cu toţii, să cunóştem mijlócele propuse din partea D-Tale, sperând, că acele ne vor duce la ţintă.

Şi nu ne-am înşelat, căci în ce mesură se înainta cu cetirea epistolei, în aceiaşi creştea şi interesul general; înţelegeam tot mai bine şi ni-se lămurea tot mai mult ideia, care — lucru curios — dar trăia şi o aveam în noi deja de mai înainte, însă într'o formă neperfectă. Acum deci, când s'a găsit cineva, care voia să ne clarifice pe deplin, să scótă la lumină ideia, care mai 'nainte dibuia prin întunerec şi să ne-o presenteze în forma cea mai perfectă şi mai realisabilă, ascultam cu drag la sfaturile lui, care le primim cu cea mai mare plăcere, remânând pătrunşi de cel mai sfînt entusiasm.

Dar cum s'ar şi puté óre să remînem nepăsători faţă de ideia comunicată, a cărei lipsă de întrupare era de mult simţită, cum s'ar puté să remânem reci faţă de planurile propuse din partea D-Tale, cari tind cele mai sigure mijlóce de a realisa cât mai curînd visul nostru vechiu.

Dór toţi suntem pe deplin convinşi, că numai pe acésta cale putem ieşi biruitori din lupta îndreptată contra ortodoxiei parte de cătră principiile sclintite ale crerilor omeneşti, parte de cătră creştinii eterodocşi.

Numai în acest chip putem rupe velul întunecat al neştiinţei, ce ne acopere mintea, înlocuindu-l cu aureola înţelepciunei, a celui mai necesar nutremînt spiritual al omenimei.

Un focular al înţelepciunei ar fi o ast-fel de revistă teologică, în care sufletele cele însetate după înţelepciune ar găsi un nutremînt satisfăcetor. Cu încetul s'ar naşte în tinerime iubirea de înţelepciune, de înţelepciunea cea adeverată, ar cunóşte valórea acesteia şi prin acesta s'ar transplanta în inimile lor înclinarea spre moravurile bune, căci începutul adeveratei înţelepciuni este D-zeu.

O ast-fel de revistă, deşi suntem acum şi vom remînea şi pe viitor cu trupurile depărtaţi unii de ceilaţi, sufletele ni le-ar ţiné strânse sub acelaşi steag, fiind conduşi cu toţii de un singur gând în tóte faptele şi simţirile nóstre. Şi ast-fel uniţi în cugete, uniţi în simţiri, cu uşurinţă ne vom puté apăra sf. nostră religie, care a fost şi până acum steagul biruinţei pentru poporul nostru; care ne-a scăpat de atâtea ori din gura morţii; ne-a susţinut conştiinţa naţională; ne-a

condus la victorie chiar și în cele mai vitrege timpuri, când toți ne amenințau cu nimicire.

Nici un popor nu datorește religiunii atâta recunoșcință cât al nostru. Și s'ar puté să remînem noi indiferenți și neactivi, când e vorba de susținerea, cultivarea și propagarea acestui tesaur? Nu! Până când un sentiment nobil se mai află în inimile nóstre, nu vom puté face un lucru, ca acesta.

Inceputul, cași ori-care început póte ne va părea greu, dar voința tare sperăm, că va învinge greutățile, cu cari vom avé a ne lupta.

Cu bucurie luăm deci asupra nostră sarcina plăcută de a lupta pentru frumos, fiind siguri, că o ast-fel de muncă ne va servi numai spre mângăiere și dacă ne va ajuta D-zeu să ne putem împlini pe deplin datorința, ne vom simți satisfăcuți și fericiți.

Incât pentru părerea nóstră — cu privire la punctele espuse în „proiectul de organizație", e că acele sunt stabilite din partea D-Tale, cât se póte de corect și dór numai o singură obiecțiune am avé, adecă în ce privește punctul I, opiniunea nóstră se alătură pe lângă modalitatea *b)* adecă: „să se constitue în fie-care centru de cultură teologică, câte un comitet redacțional, compus din studenții, cari se vor angaja benevol la muncă". Acésta părere ne-o basăm pe împrejurarea, că la institutul nostru, pre cum și la celelalte din patrie, tinerimea teologică, numai împreună cu pedagogii constituesc o societate de lectură, purtând titlul de „societatea de lectură pedagogică-teologică"... și ca atare de lucrările, ce avem a le produce noi, nu se póte îngriji societatea întrégă, căci parte activă póte lua numai despărțămîntul teologic, care însă nefiind întrunit separat într'o societate; recurge la remediul de a alege din sinul lui un comitet redacțional.

O importanță deosebită are pentru noi și punctul II, adecă „întemeierea unei corespondențe și legături de studii între studenții din teologie"... și ne-am bucura mult, când acésta ideie s'ar întrupa cât mai curînd, căci noi suntem aceia, cari îndeosebi suntem avisați la sprijinul D-Vóstre și noi cu adevărat simțim lipsa unei ast-fel de legături spirituale, care ar fi numai spre folosul nostru.

In speranța, că entusiasmul sfînt va învinge greutățile, — cu cari vom avé a ne lupta —, și că ideile mărețe se vor realisa cât mai curînd, spre înflorirea Bisericii și întărirea Neamului nostru:

Arad, la 2 Aprilie 1904.

Ve salut cu frațescă dragoste:

In numele tinerimei studiose dela institutul teologic din Arad:

AUREL PAPP
student în teologie

IV

SOCIETATEA DE LECTURĂ „IOAN POPASU" A TINERIMEI STUDIOASE DELA INSTITUTUL TEOLOGIC ŞI PEDAGOGIC DIECEZAN DIN CARANSEBEŞ

Nr. 41/1904 Caransebeş, în 20 Maiu v. 1904.

Fraţilor!

Frumoasa idee a Dlui N. Bălan am salutat-o cu entuziazm şi cu acea ardoare şi foc, ce caracterizează inimile tinere.

Simţim folosul şi necesitatea unei asemenea concentrări a tinerimei teologice ortodoxe române şi dorim din tot sufletul realizarea numitei idee, care pare a prevesti şi pentru Biserica ortodoxă română mult doritul period de renaştere şi regenerare.

Salutăm cu bucurie această idee, a cărei realizare aduce cu sine nu numai înaintarea şi lăţirea ştiinţelor teologice, dar în acelaş timp şi promovarea în viaţa religioasă-morală atât de periclitată în zilele de acum.

Adaugând apoi şi comuniunea mai strânsă între clerul de un sânge şi de o credinţă, a cărei bază se întemeiază pe realizarea ideei de sus — necesitatea şi folosul ei e incontestabil.

Având toate acestea în vedere, adunaţi în şedinţa comitetului ddto 8 Maiu a. c. am luat în deliberare atât chestiunea în general, cât şi modalităţile specificate de Dl Bălan în special, ear concluzul aprobat de şedinţa plenară e următorul:

Ad. I 1). Revista să o edee societăţile studenţilor dela toate institutele teologice din regat şi Austro-Ungaria, având a se îngriji fiecare pentru partea sa de muncă. In ce priveşte titlul, ne acomodăm bunei chibzuinţi a DVoastre.

2). *a).* Revista să apară odată în 2 luni; *b).* formatul: după modelul: Quartalschrift; *c).* estenziunea: 3 coale de tipar=48 pagini.

3). Ce priveşte diviziunea muncii de asemenea am primit propunerea Dlui Bălan că adecă la 1. coală se angajază Bucureştii, a 2. Cernăuţii şi Aradul şi a 3. Iaşii, Sibiiul şi Caransebeşul. Ţinem însă să remarcăm, că în Institutul nostru teologic sânt cele mai puţine procente a acelora, cari ar putea şi s'ar angaja la muncă. Cu toate acestea, având în vedere împrejurarea, că începutul nostru — fie cât de slab — ar putea servi de îndemn şi ar „stimula disposiţia celor capabili spre activitate" — după cum zice Dl Bălan, primim cu însufleţire acea propunere şi promitem, că da, încât ne permit puterile, lucrăm.

4). Preţul revistei: 6 coroane e destul de modest.

6). Locul: Bucureşti.

Cu acestea credem să fim satisfăcut şi din partea noastră ideii.

Aşteptând proiectul de organizaţie compus şi conformat răspunsurilor primite dela toate societăţile studenţilor în teologie subsemnăm pentru comitet:

IOAN ANDREESCU (L. S.) LIVIU BIRO
v.-preşedinte notar

Studenții teologi din *Cernăuți*, grupați în Societatea academică *„Academia ortodoxă“*, au aderat din capul locului la inițiativa colegului lor Nicolae Bălan, care îndeplinea atunci, în comitetul acestei societăți, funcțiunea de „president al secției literare“. Dintr'o adresă păstrată în copie printre hârtiile I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, reiese că Societatea „Academia ortodoxă“ a votat un ajutor de 200 coroane pentru suportarea cheltuelilor împreunate cu tipărirea primelor fascicole ale plănuitei reviste.

Cu toate că pregătirile au ajuns într'un stadiu avansat, ideea nu s'a putut înfăptui, din pricini lesne de 'nțeles. Stăpânitorii vremelnici ai Ardealului despicat în mod silnic din butucul compact al românismului, aveau suficiente motive să se pună deacurmezișul acestei mobilizări a energiilor tineretului valah, cari sub streașina ocrotitoare a Bisericii strămoșești pregătiau un viitor mai bun oropsitului nostru norod, prăbușind Carpații peste fărădelegile împilatorilor.

Dar ideea a rămas!... măreață, ispititoare, învălită în spuza sufletului zămislitorului ei, care știa să tacă și să aștepte.

Nicolae Bălan, student în anul IV la Facultatea de Teologie din Cernăuți, atunci *nu împlinise încă douăzeci și două de primăveri.*

DESPRE RUGĂCIUNE

De Diacon NICOLAE MLADIN

Intr'un veac în care zările trăirii se'ngustează și uitarea cerului devine normă de viață — e firesc să ne așteptăm la preeminența intereselor social-economice. Când orizontul existenței e pur terestru, nimeni nu se poate aștepta la altceva decât să isbucnească răvășirea patimilor legate de nevoile materiale. De aceea, dacă socialul și economicul — coordonate pământești ale trăirii umane — au fost totdeauna ferment de frământări și tulburări în lume, astăzi ele par a domina integral și exclusiv societatea prin intermediul politicului: nu atât teoretic, cât mai mult practic, lumea — prinsă în goana drăcească după bunurile vieții — tinde să valorifice sensul existenței în această perspectivă atât de limitată, atât de neumană. Cercetați viața oamenilor, motivele care-i mână la acțiune — și veți vedea cât de mărginite sunt năzuințele lor, cât de pipăibile scopurile lor: — nici o transfigurare, nici o înfiorare a altor zări. Ca un pustiu biciut de arșița dogoritoare și neîndurătoare a patimilor țâșnite din inima egoistă a trăirii lor. Iar din straturile adânci ale societății se aude plânsul nedreptății, vuetul răsvrătirii și dorirea măririi.

Ce valoare mai are rugăciunea în fața acestui ideal, care nu năzuește mai mult decât să împartă bogățiile pământului tuturor mâinilor hrăpărețe, tuturor gurilor flămânde? Nu apare ea ca un anacronism al altor vremi, rătăcit în mijlocul unei societăți realiste, care nu vânează himere ci bunăstare materială? Rugăciunea stă astfel ascunsă în sugrumatele nostalgii ale sufletului, pe cari nimeni nu le mai întreabă ce rost ar mai fi având în acest veac. Cum s'ar mai ruga un om care și-a robit viața pământului, atunci când Dumnezeu chiamă spre sacrificiu, în schimbul unei „neînsemnate" bogății sufletești? Numai în caz că rugăciunea ar reprezenta o valoare social-economică, numai în acest

caz mai poate pretinde drepturi la existență. Altfel n'are ce căuta într'o lume aservită unor astfel de interese. Unii o uită pentrucă cuprinși în valul plăcerilor terestre, nu mai au „vreme" și „gust" pentru altceva; ceilalți o părăsesc pentrucă nu servește de vesmânt pentru înlăturarea durerilor ce-i rod. Ceice au, ca și ceice n'au, ancorându-și vrerile în nonsensul mărginirilor terestre, îngroapă în tăcerea adâncurilor uitate chemarea rugăciunii. Viața devine astfel o clocotire arzătoare de patimi, fără nici un sens. E admisibil ca rugăciunea să fie un „obiceiu", un „ce" accesoriu al vieții: fiecare își are „ciudățeniile" lui și epoca noastră respectă „libertatea". Dar a face din ea însăși axa trăirii umane, e inadmisibil. Obiecțiunea privește — în mare parte — și rostul social al monahismului.

Problema e aceasta: ce valoare are rugăciunea în perspectiva socială? Ea pare, pentru unii, ca un act gratuit, un lux artistic, fără urmări practice. Gustarea tuturor plăcerilor trupești, ridicarea mulțimilor la un anumit standard de viață: acesta e idealul. Pentru el merită să-ți jertfești toate darurile și toate energiile. Refugiul rugăciunii e un „gust curios" sau o lașitate. O „ocupație" nepotrivită, ciudată în gâlgăirea gălăgioasă a patimilor și o momeală a poporului spre smârcurile resemnării fără rod. Unde sunt darurile sociale ale rugăciunii? E o întrebare ce-o întâlnim adesea și fie că descrierea societății actuale e justă sau puțin exagerată (eu am redat caracterizarea ce se ventilează în unele cercuri) — îi putem răspunde printr'o altă întrebare: este vinovată rugăciunea de aceste stări, sau ele sunt consecința eliminării ei din viață?

Ne mărginim la o schițare de orizonturi a cărei concluzie va fi suficient de edificatoare.

Rugăciunea este actul prin care mărturisim practic, concret, credința în realitatea și existența lui Dumnezeu. Nu numai atât: prin ea, viața pământească se integrează în efluviile de lumină ale vieții divine. Căci rugăciunea este legătura intimă, directă, dintre om și Dumnezeu, prin care viața omenească își supune vrerile voinței divine, se pune de bună voie sub ocârmuirea iubirii dumnezeești. Celce nu

ştie să se roage, celce fuge de înfiorările sacre ale rugăciunii, nu poate fi cu adevărat creştin în practica vieţii sale, căci viaţa creştină este viaţă de rugăciune, de permanentă unire a vrerilor umane cu voia lui Dumnezeu. Rugăciunea grăeşte aşadar despre însoririle cu care e poleită viaţa în transfiguratoarea revărsare a reflexelor vieţii veşnice. Dionisie Areopagitul compară revărsarea frumuseţii divine în dorurile de perfecţiune ale creaturii, cu răspândirea razelor solare peste întreaga fire. Şi e natural ca acei ce se străduesc a fi mai înălţaţi, piscurile, să primească o mai abundentă revărsare de lumină, iar ceice se dosesc din calea ei să se sălăşluiască în întunerec. Dumnezeu nu aşteaptă decât să se deschidă uşa sufletului (act al libertăţii umane) ca să-l inunde cu strălucirea razelor Lui harice, cum deschiderea uşii unei camere în faţa răsăritului soarelui umple de lumină tot cuprinsul ei.

Care e puterea ce deschide uşa sufletului spre Dumnezeu? Rugăciunea. Ea desface larg chemările inimii spre îmbrăţişarea luminii ce se coboară de sus, — înalţă pe om spre culmile pe care sălăşlueşte slava lui Dumnezeu — şi face să se umplă de lumină şi cele dinafară şi cele dinlăuntru, dar mai ales acestea. Viaţa de rugăciune este viaţa crescută sub oblăduirea energiilor harice, cari cioplesc sufletul nu din întunecate umbre ci din străluminările cerului: îl fac să fie livadă înflorită a Sf. Duh, — oglindă curată, pură a strălucirii divine. Prin ea simţim lucrarea atotprezenţii şi iubirii lui Dumnezeu în lume şi în tainele sufletului. Peste îngustatele zări terestre se răsfrânge nemărginirea zărilor divine, — peste nemărginirea neputinţelor umane, se revarsă tăria neînfrântă a energiilor harice: viaţa nu mai e tulburată de nestatornicia motivelor efemere şi scopurilor terestre, ci e în funcţie de iluminările veşnice. Rugăciunea, în experienţa ei psihologică, este descătuşarea vieţii din îngrădirile egoismului, şi axarea ei integrală, prin dăruire jertfelnică, în jurul stelarelor năzuinţi. Dacă intelectul stabileşte distanţa „studiului" între obiect şi subiect, coborând obiectul sub straşina înţelegerii lui, rugăciunea, învăluită în iubire, tinde să dilate subiectul (sufletul) până la unirea prin asemănare cu obiectul ei (Dumnezeu). Fierul,

prin acțiunea focului, își schimbă culoarea și devine maleabil; sufletul, prin rugăciune, sub acțiunea harului, își schimbă fața, progresând în asemănarea cu Dumnezeu, și devenind o unealtă maleabilă a puterii divine în lume, un cristal pur ce răsfrânge măririle lui Dumnezeu printre oameni. Cel ce atinge culmile rugăciunii harice, simte cu adevărat că nu e el cel ce trăește, ci Dumnezeu cel sălășluit într'ânsul. Viața de rugăciune e viața în Dumnezeu, sau viața lui Dumnezeu în noi. Ea este un ferment activ de transformare a sufletului uman: e puterea care răstoarnă glia sufletului, făcând-o să dea rod însutit, sub ploaia darurilor divine și harului de sus. Prin rugăciune simțim prezența lui Dumnezeu în noi, și acțiunea noastră devine acțiune teandrică: lucrăm în lume ca fii ai lui Dumnezeu, după asemănarea lui Dumnezeu.

Cine nu cunoaște rugăciunea, în sensul ei adânc, răscolitor, nu cunoaște și nici nu simte fiorul desăvârșirii: e o epavă pe apele vieții, bătută de vânturile intereselor mărunte, nu un mag călăuzit prin pustiul vieții de raza tremurândă din înalturi. Ce este în primul rând viața sfinților, dacă nu viață de rugăciune? Prin ea s'au iluminat toate celelalte daruri, toate faptele lor. „Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită". De nu vreți să vă asemănați copiilor, cari cred că lumea se sfârșește pe culmea dealului unde cerul se unește cu pământul, rugați-vă, căci rugăciunea deschide zăgazurile orizontului terestru, ancorând viața, prin transfigurare, în „întunecatul Ocean de lumină" al dumnezeirii. Aceasta e porunca Mântuitorului, aceasta e pilda sfinților și mărturia vieții creștine.

Dacă rugăciunea e ușă deschisă spre revărsările de lumină ale „Răsăritului celui de sus", economicul și socialul reprezintă raportul omului față de pământ și semenii săi. Pământul are în el atâtea bogății încât ar putea trăi pe el mai mulți oameni decât trăesc astăzi. Toți doresc însă ca pământul să fie în stare a umplea butoiul fără fund al poftelor nesățioase. Aceasta e imposibil pentru toți. Este drept ca, din această cauză, rugăciunea să fie exclusă din viața zilnică a oamenilor? Este ea vinovată de nedreptățile sociale?

Nimeni nu poate acuza rugăciunea că ar fi izvorul rapacităţii celor ce-şi consideră subalternii ca nişte simple piese de maşină. Dimpotrivă: în ea ar fi singurul remediu care ar pleca inima lor spre milă şi dreptate. Dovada o avem în stăpânii creştini — oamenii de conştiinţă — cărora li se serveşte nu din frică sau cu ură, ci din dragoste. Impotriva acestora nu se ridică niciodată murmurul protestatar al revoltei. Aşadar isvorul răului pentru cei mulţi şi umili, este tocmai în aplicarea unei concepţii ce nu ştie de Dumnezeu. Ce trebuie să opună ei acestor inimi, lipsite de flacăra dragostei? Suflete incendiate de răsvrătire cuprinse în vâltoarea aceloraşi vânări după plăceri, sau suflete inflorite în lumină prin puterea transfiguratoare a rugăciunii? Dacă vin, îndepărtaţi de Dumnezeu, să răstoarne de pe tron pe stăpânul fără inimă, rezultatele sunt minime, satisfacţiile sunt neînsemnate. Pentrucă au detronat numai chipul de lut şi de carne, dar acelaş suflet robit de patimi stăpâneşte vrerile sociale. Lumea va păşi din decadenţă în decadenţă, pe treptele luptelor nimicitoare dintre fraţi. Ce deosebire este între stăpânul detronat şi stăpânul cel nou? Din punct de vedere al concepţiei de viaţă nici una. E drept deci să ne întrebăm: cum poate crede cineva că o concepţie dezastruoasă (într'un caz) poate fi remediul eficace al ruinelor produse tot de ea?

Dacă însă opun lumina dreaptă a nobleţii spirituale, situaţia va fi alta. Cine e certat cu pământul nu face bine să fie certat şi cu cerul: pământul îi rezervă durerea mizeriei, cerul mângăierilor stelare şi-l închide singur. De unde va veni raza nădăjduirilor înalte care să-i lumineze întunecimile sufletului? Inima lui devine neagră şi ameninţătoare; în ea nu se poate cuibări decât ura necruţătoare care n'aduce nici o mulţumire, decât satisfacţia tristă a distrugerii. Este aceasta o stare de dorit? Desigur că nu: peste rănile trupului şi ale sufletului rugăciunea revarsă untdelemnul mângăierii şi lacrimile tămăduirii. Pe de altă parte, de unde va răsări atmosfera de bună 'nvoire între oameni, dacă nu porneşte nici de sus, nici de jos? Atitudinea creştină nu este răsplătirea răului cu rău, ci învingerea răului prin bine. Spre a fi biruitor asupra răului exterior,

trebue să-l înfrângi în primul rând în tine: altfel n'ai făcut nimic. Aceasta nu e resemnare, ci puterea biruitoare a luminii, căci ce folos e dacă un întunerec înlocueşte un alt întunerec? Desigur că o astfel de atitudine cere sacrificiu şi tărie morală: câţi martiri nu s'au fertfit pentru biruinţa creştinismului! Cealaltă atitudine nu cere şi ea sacrificii, poate şi mai mari? Cu o deosebire: prima reprezintă un progres, aceasta reprezintă un regres. Rezolvarea problemei sociale depinde în mare parte de desvoltarea simţământului de comunitate morală.

Privind problema în general, ajungem la aceleaşi concluzii. Perspectiva economistă este unilaterală: nu economicul constituie inima vieţii, nu el e suprema aspiraţie umană. De ce? Pentrucă specificul uman nu rezidă în nevoile trupului, ci în nostalgiile sufletului, şi în jurul acestor nostalgii trebuesc ierarhizate toate celelalte raporturi. A vedea în bucuriile efemere ale vieţii ultimul sens al ei, înseamnă a reduce pe om la stadiul animalităţii instinctive. Ori aceasta e imposibil, adică e permanentizarea durerii şi nemulţumirii spirituale. Dacă albinele s. ex. şi-au găsit instinctiv formula organizării lor „sociale" în cadrul căreia îşi desfăşoară viaţa, omenirea balansează între diverse sisteme social-economice, fără a fi în stare să realizeze prin vreunul bunăstarea pe care o visează. Nedreptatea este în permanenţă isvorul tuturor frământărilor sociale. De ce această instabilitate şi nemulţumire cu formele de organizare ale vieţii? Pentrucă bazele trăirii umane nu sunt pur instinctive. Orizonturile terestre sunt incapabile să scoată omenirea din impasul tragediei ce-i frământă inima. Oricât de minunat ar fi un sistem social, dacă bazele lui sunt exclusiv economice, îi lipseşte ceva, care îl face nepotrivit: e ca o locomotivă admirabil lucrată şi aranjată, în care arde focul, dar cazanele sunt goale. Nici nu merge şi îi şi crapă cazanele, căci nu are forţa aburului care s'o puie în mişcare. Aceeaşi forţă lipseşte tuturor orânduirilor sociale cari ignorează specificul ce-l adaogă spiritul vieţii umane. Se zice că omul, în faţa unei situaţii, află întotdeauna mai multe soluţii, din cari alege, de obiceiu, pe cea mai ineficace; dar animalul n'are decât o singură soluţie şi cea mai bună.

Adevărată integral sau numai parțial, aserțiunea grăește despre temeliile neinstinctive ale așezărilor omenești, căci dacă instinctul ar fi legea vieții omenești, societățile umane s'ar asemăna și în stabilitate cu felul organizării animale. Instabilitatea aceasta, chiar setea de dreptate, este dovada faptului că nu trebuie uitat aportul spiritului în viața socială. In dosul relațiunilor social-economice, trebuie să stea relațiunile moral spirituale. Fără transformarea acestora e imposibilă o reală transformare a societății. Cum ar fi posibilă o organizare dreaptă, când se înlătură tocmai elementul esențial prin care organizarea devine fapt? Știut este că, în baza libertății, sufletul poate fi târât pe cărările de întunerec ale patimei sau ridicat spre zările de lumină ale virtuții. O societate care uită acest fapt, oricâte revoluții ar face, nu schimbă nimic din esența stărilor sociale: se schimbă stăpânii, dar supușii nedreptății tot rămân. In realitate nu există robi și stăpâni, ci o turmă de sclavi ai plăcerilor terestre...

Ancorarea vieții în mărginirile economicului, este încadrarea ei în tragedia permanentă a instabilității și revoltei fără sens și fără rezultat. Problema socială nu se poate rezolva în afara duhului jertfelnic al dragostei — mireasmă a sufletului înrourat cu luminile divine ale harului. Numai într'o atmosferă morală și spirituală creată de realitatea vie a dragostei creștine se vor rotunji și nivela raporturile sociale și pacea înfrățirii va sălășlui în suflete: comunitatea spirituală a Bisericii își va imprima tiparul asupra vieții sociale transformând-o într'o comunitate morală. Cel ce are va înțelege că nu are ca să nedreptățească pe alții și ca să-și astâmpere poftele, ci ca să dea fiecăruia ce i se cuvine, să transforme buna lui stare în isvor de binecuvântări sociale; iar cel ce n'are se va simți ridicat la demnitatea de om prețuit și răsplătit pentru munca lui. Lanțurile robiei antice erau virtual frânte, odată cu propoveduirea iubirii creștine; lanțul nedreptății răsvrătitoare va fi definitiv frânt atunci când această dragoste va fi devenit o realitate în inima tuturor oamenilor. Unii condamnă pe sfinții Apostoli — pentrucă — spre a avea timp de propovăduire n'au mai voit să se ocupe de cele mate-

riale ale primei comunități creștine: poate de aici ar fi ieșit un sistem social valabil peste veacuri. Dar tocmai această „renunțare" nu este o atitudine de condamnat, ci hotărârea care indică metoda rezolvărilor finale, definitive: împărțirea bunurilor pământești după cumpene omenești este zadarnică și nesatisfăcătoare, dacă în societate nu se temeinicește duhul mântuitor al dragostei. Intâi împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga: aceasta e concepția care nu schimbă numai aparențele — „masca" — nu învălurează numai suprafața vieții, ci o schimbă în adâncuri, din temelii. Dragostea sînceră, reală, neșovăitoare, este singura forță care poate pune temelii de dreptate și milă organizării sociale. Dostoiewski descrie în „Visul unui om ridicul" imaginea unei societăți ideale și conchide: „Oamenii pot fi frumoși și fericiți, fără a pierde puterea de a trăi pe pământ... Intr'o zi, într'un ceas s'ar putea îndeplini totul. Iubiți-vă unii pe alții: iată tot! Un străvechiu adevăr, vechiu de câteva veacuri".

... Aceasta însă însemnează a trăi sensul vieții de aici, în funcție de vrerile divine. Căci dragostea nu e o cucerire a voinței „umanitariste", sau a idealului „socializator": ea nu poate fi impusă prin legi constrângătoare sau cristalizată în lumina unui crez terestru. Ea țâșnește din isvoarele harice cari gâlgâie în smerenia sufletului îngenunchiat în rugăciune. E o încununare a vieții de rugăciune. De ce? Pentrucă prin rugăciune dragostea de Dumnezeu devine vie, fierbinte — iar prin această dragoste, și dragostea de oameni.

Rugăciunea este recunoașterea insuficienții noastre și a dependenței de Dumnezeu. Ori răul de care sufere societatea modernă este hipertrofia eului, încrederea nețărmurită în puterile biruitoare ale omului. Știința a făcut început înstăpânirii umane peste întinderile universului și îngâmfarea luciferică a întunecat mintea și inima acestui „stăpân". Eul empiric — lipsit de orice normă și călăuzire ca o apă fără matcă — a fost așezat în centrul vieții. Rezultatul este clocotitoarea răvășire de patimi și plăceri deșarte, cari mână „turma" omenească spre sângeroasele perspective revoluționare. Abia astăzi se observă că stăpânul

2*.

naturii, în loc să fie cu adevărat stăpân, e un biet sclav al poftelor sale. Maşina civilizatorie a ucis sufletul, pentrucă s'a pus în centrul vieţii. Diagnosticul societăţii moderne îl găsim strigat cu indignare sau disperare în atâtea opere recente: Alexis Carrel ne dă imaginea sintetică a dezastrelor pe cari le trăim. Dar în privinţa soluţiilor, orbecăim încă după soluţii „originale". De aceea între mai multe soluţii, adesea alegem pe cea mai slabă. Toţi sunt de acord să constate o relaxare a funcţiunilor morale şi spirituale, chiar şi a inteligenţii, prin înglodarea sufletului în mlaştina păcatului. Soluţia însă o caută pe de lături, fără a lovi în inima problemei. Şi adevărul acesta este: renaşterea morală şi spirituală nu are energii suficiente în rezervoarele egocentrismului uman, sau nu ştiu cărui imanentism, ci în revărsarea peste vrerile lui a energiilor divine. Precum pasărea nu poate sbura în vid, cu toate forţele ce le are, nici sufletul cu toate puterile lui nu se poate înălţa pe culmi când apelează numai la forţele ce le are. Experienţa modernă dovedeşte neputinţa voinţei umane, dacă e despărţită de Dumnezeu. Singura voinţă care transformă, transfigurează, este voinţa isvorâtă din har, adică din puterea rugăciunii. Şi experienţa puterii harice, simţirea povăţuirii divine în inimă, se înfrăţeşte cu „zdrobirea" voinţii naturale sub voia lui Dumnezeu: sufletul îşi simte slăbiciunea şi insuficienţa şi aleargă sub ocrotirea lui Dumnezeu — ca Dumnezeu să-şi lucreze în el fapta Sa — şi lucrarea lui să fie teoformă. Aceasta e o experienţă, un fapt, nu teorie. Căci cine nu poartă „jugul" lui Hristos, îşi târăşte viaţa sub jugul lumii: „autonomia" egocentrică este o iluzie care se răsbună crud asupra celor ce cred într'ânsa. Culmile spiritualităţii nu sunt piscurile egocentrismului provocator — ci culmile smereniei creaturale. Acest adevăr, acceptat odată, devine realitate vie prin rugăciune. Prin viaţa de rugăciune facem început lucrării nu în felul omenesc al interesului personal, ci în felul divin al iubirii mântuitoare. Căci Dumnezeu e iubirea şi cel ce devine asemenea lui, e iubire. Astfel se rezolvă paradoxul, care opreşte pe unii în nedumerire: a iubi pe Dumnezeu nu însemnează a uita de oameni şi invers? Nu. Din contră: nu există adevărată iubire de

oameni fără sau în afara iubirii de Dumnezeu. Nu pentrucă ni s'ar fi poruncit ca darurile recunoştinţei ce le datorăm lui Dumnezeu să le revărsăm peste aproapele nostru, ci ca un fapt constrângător şi evident: nimeni nu-şi poate iubi cu adevărat semenii decât dacă îi iubeşte ca Dumnezeu, dacă e asemenea iubirii divine. De aceea celce zice că pe Dumnezeu iubeşte şi pe oameni urăşte, mincinos este: a fi asemenea cu Dumnezeu, e a-ţi topi fiinţa în iubire. Iubire practică, activă pentru mântuirea celor pierduţi. Astfel se 'nţelege cum cele mai înalte piscuri de iubire faţă de Dumnezeu şi de oameni, le găsim printre marii contemplativi. Ar părea ciudat, dar aşa este. Intr'adevăr, nu este semnul celei mai arzătoare iubiri faptul că devin făclii rugătoare către Dumnezeu pentru păcatele lumii? Cine ar putea spune cât de mare este rodul rugăciunii lor pentru îndreptarea şi mersul orânduelilor umane?

Cărora însă le repugnă misterul şi rezultatele pur spirituale (deşi şi acestea influinţează asupra socialului), le punem în faţă toată cultura bizantină şi cea medievală (occidentală) care e convertirea asprelor aşezăminte antice sau barbare, prin râvna duhului monahal, în întocmiri şi creaţii de aspect creştin. Aceşti „nebuni pentru Hristos", ca şi orice adevărat creştin, au fost în stare să sângereze nu numai pentru rănile psihice, ci şi pentru toate durerile fizice ale omenirii: în fiecare nedreptăţit al vieţii, în fiecare victimă a mizeriei sociale, in fiecare bătrân fără ajutor, bolnav fără sprijin, copil al nimănui, ei vedeau pe însuşi Hristos suferind în variatele feţe ale suferinţii umane. A iubi pe Hristos, e a fi solidar cu suferinţa care roade sufletul şi trupul omenirii, a plânge cu El — a te jertfi cu El. De aici au răsărit spitalele, azilurile, orfelinatele, toată opera samaritanismului creştin. Duhul creştin pătrunde toate mădularele şi formele societăţii şi le mână spre viziunea fericitoarelor stări, ce deatâta vreme le aşteptăm. Gândiţi-vă care ar fi aspectul societăţii dacă în toate inimile s'ar răsfrânge o frântură din această iubire a sfinţilor, din marea şi necuprinsa iubire a lui Dumnezeu faţă de făpturile sale. De aceea avem dreptul să pledăm pentru valabilitatea monahismului chiar în perspectiva anumitor „rosturi sociale",

dar mai ales să amintim că soarta unei mai drepte orânduiri sociale nu este în întregime în mâinile economiştilor, ci în mare parte e în energiile transfiguratoare ale rugăciunii, care apleacă voința umană sub aripa de lumină a voinței divine. Prin aceasta nu se neagă economicul şi socialul: e numai înlăturarea preeminenței exclusive ce i se dă şi cordonarea lui în ierarhia valorilor umane. E recunoaşterea faptului că spiritualul are influință şi în domeniul social şi o influință care nu poate fi negată, fără suferință.

Darul social al rugăciunii este iubirea practică, activă şi nici un economist nu poate da un dar mai mare decât acesta. Ea şterge lacrima suferinții de pe obrazul omenirii şi poate transfigura nu numai adâncurile sufletului, ci şi reflexele exterioare ale feții, astăzi atât de îngândurate şi întunecate.

Dar oare nu e mai bine să ne împărțim viața în două? Nu e rugăciunea fața sufletului inundată în lumina divină, iar socialul fața sufletului înlăcrămată de sbuciumul durerilor terestre? Despărțirea aceasta tranşantă nu e valabilă, în viață, tocmai pentrucă e acelaş suflet, şi nu două, care se'ndreaptă şi spre Dumnezeu şi spre lume. Cum rezolvarea durerilor sociale depinde de sufletul care se temeiniceşte în formele organizatorii, e evident că niciodată ruinele fumegânde ale răvăşitoarelor uri de clasă nu vor pieri din zarea întunecată a istoriei, dacă sufletul uman nu va fi transformat în flacăra aprinsă de iubire prin revărsările harului divin. Orice sisteme s'ar încerca în afara acestor zări spirituale, nu-s satisfăcătoare: ar fi a lega nostalgiile umane într'un grajd modern, crescătorie de rasă, în care omenirea mănâncă, trăeşte biologic şi moare fără nici un sens, decât cel animalic. Ori pentru aceste nostalgii ale nemuririi, „raiul" pe care ni-l îmbie pământul e deabia un început de întunerec, nu o revărsare de lumină. Căci lumina vieții coboară de sus: isvoarele spiritualului, cu repercursiuni în toate domeniile de activitate sunt în Dumnezeu.

Concluziile, cred, se desprind clare: Viața „socială" animală e pur instinctivă, de aceea şi neschimbătoare. Viața socială umană depăşeşte cadrele instinctive: de aici posibilitatea de perfecționare. Sufletul aduce un element

nou, pe linia căruia trebuie să se stabilească destinul evolutiv al societății. O reducere la animalitatea instinctivă, tocmai de aceea, e o imposibilitate. Viitorul societății umane nu trebuie căutat în automatismul „furnicarului", ci în înălțimea unei comunități morale și spirituale care respiră în atmosfera iubirii. Ceeace este instinctul „social" la animale, are iubirea ca analog în societatea umană: ea e legea prin care și aceasta poate devenì stabilă și satisfăcătoare. Nu ne vom face iluzii în privința posibilității de realizare integrală a acestui ideal, dar pentru aceasta nu mai puțin ne incumbă să luptăm pentru infiltrarea acestui duh în societate, ca prin el progresul social să fie într'adevăr o realitate. De aceea nu ne îndoim de darul social al rugăciunii, nici de influința binefăcătoare ce o pot avea asupra progresului uman marile personalități, cu inima înflorită în rugăciune. Ceice cred că Dumnezeu e departe de problema socială și deci rugăciunea nu e necesară, exclamă: mare este puterea sufletului! Prin această „putere", înțeleg forța lui explozivă, distrugătoare. Dar prin aceasta ei dovedesc că n'au înțeles nimic din problematica societății umane; căci puterea sufletului e mare și frumoasă mai ales pe cărările de lumină ale desăvârșirii, prin care și societatea se apropie de idealul ce stă în zarea dorurilor omenești. Și această desăvârșire e lucrarea harului rugăciunii. Cu adevărat mare este puterea sufletului în Dumnezeu: ea mută nu numai munții, răstoarnă nu numai barierele nedreptății sociale, ci schimbă însași fizionomia vieții umane și purifică întunerecul haotic al atmosferei sociale.

Cu toată clocotitoarea viață cotidiană prinsă în vâltoarea patimilor, desgustul zădărniciei, simțământul amar al deșertăciunii, ca și simțământul mărginirilor terestre, își apleacă umbra peste inima neamurilor și le mână spre mijirea altor întocmiri: cerul își ninge nostalgiile luminii peste însetările sufletului. Dar fără frângerile rugăciunii, însetarea veacului după Dumnezeu rămâne chemarea unei disperări ce nu-și găsește făgașul. Rugăciunea este cărarea apropierii de Dumnezeu; ea este și cărarea apropierii iubitoare față de oameni. Căci singurul remediu al durerii umane este în convertirea ei către sensurile zărilor divine. Dar numai celce se roagă cu adevărat simte și înțelege acest adevăr.

PRIVEGHIAȚI ȘI VĂ RUGAȚI

DESPRE RUGĂCIUNEA DUHOVNICEASCĂ ȘI TREPTELE CARE DUC LA VEDEREA LUMINII CEREȘTI. CENTURIILE CĂLUGĂRILOR CALIST ȘI IGNATIE CEI ZIȘI XANTOPOLI[1]

Traducere de Preot Căpitan GH. SECAȘ

CAPITOLUL XIV

De voește cineva să meargă în siguranță pe calea „liniștei în Domnul" *va trebui mai 'nainte de toate pe lângă lepădarea desăvârșită de toate lucrurile lumești, să se lapede și de sine încredințându-se unui conducător duhovnicesc.*

In numele marelui Dumnezeu, al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care a zis: „Eu sunt lumina, viața și adevărul, calea și poarta către Dumnezeu Tatăl," „prin mine de va intra cineva se va mântui și va intra și va ieși și pășune va afla" (Ioan 8, 12; 10, 9), va afla fără îndoială pășune spre mântuire.

Fii cu grije la ceeace îți spunem și la sfătuirea cinstită pe care ți-o dăm: Lepădându-te desăvârșit de toate lucrurile lumești, alege-ți potrivit îndemnurilor din Scripturi, o călăuză (un duhovnic). Te vei sili așadar cu râvnă să afli un conducător și învățător ortodox (care să nu rătăcească în învățătură) și care pentru ceeace propovăduește să aducă mărturii și adeveriri din sf. Scriptură. Acest învățător să fie un om duhovnicesc, al cărui fel de viețuire să conglăsuiască cu predica lui: să fie bogat în cunoștințe, smerit cu duhul, bun în toate privințele, așa precum arată dumnezeeștile cuvinte ca un învățător să aibă Duhul lui Hristos.

---

[1] Vezi „Revista Teologică" XXVIII, 1938 p. 497—500 și XXIX, 1939 p. 26—34, 114—117.

Dacă l'ai aflat, atunci leagă-te de el ca de tatăl tău trupesc, ca un fiu plin de dragoste una cu el în trup și suflet. De acum înainte ține-te în toată nevoința ta de îndrumările lui, privește la el nu ca la un om, ci ca la însuși Hristos. Alungă departe dela tine orice neîncredere, orice îndoială, ba orice părere, voință sau dorință a ta și urmează pas cu pas pe îndrumătorul tău. Conștiința ta să fie o oglindire a lui, care să nu reflecteze altceva, decât desăvârșita dăruire a ta fără nicio rezervă în seama conducătorului tău duhovnicesc.

Dacă însă vreodată diavolul, care urăște virtutea, ar adânci în cugetul tău ceva protivnic, atunci întoarce-te la tine însuți, păzindu-te de neascultare ca de foc și înfruntă cu înțelepciune pe ispititor. Nu conducătorul este călăuzit de ucenic, ci ucenicul este îndrumat de conducătorul său. Nu voiu avea eu de judecat asupra învățătorului meu, ci învățătorul asupra mea, precum spune acela, care-și are numele dela scară[1] și care dă un asemenea răspuns. Intr'adevăr, nimic nu rupe mai sigur scrisoarea de vinovăție a greșelilor noastre și nimic nu ne scrie mai sigur pe tabla celor aleși decât o astfel de călăuzire, adică lăsarea de-a fi călăuzit.

Domnul nostru Iisus Hristos a mers pe aceeași cale; ne arată acest lucru Apostolul Pavel și Evangheliile. Domnul Iisus petrecând între noi în trup, s'a supus întru totul voinței Părintelui Său ceresc. El n'a fost binevoitor numai oamenilor (Luca 2, 14), ci s'a învrednicit și de cuvântul Tatălui. „S'a smerit pe sine, ascultător făcându-se până la moarte, iar moarte de cruce. Pentru aceasta și Dumnezeu l-a preaînălțat pe el și i-a dăruit nume, mai presus de tot numele" (Filipeni 2, 8 și 9). Cum ar putea așa dar să spună cineva, in nesocotință, și să primească cuvântul că el se va împărtăși de slava Domnului nostru Iisus Hristos și de răsplată dela Tatăl ceresc, dacă nu-și alege să meargă pe calea pe care a mers conducătorul și învățătorul nostru Iisus Hristos?

Invățăcelul de voiește să ajungă asemenea învățătorului său, trebuie să se silească cu toată puterea sufletului său,

[1] Ioan Scărarul P. Gr. 88, c. 682 A. B.

să pășască pe urmele vieții și faptelor învățătorului; să-l aibă zi de zi înaintea ochilor ca pe-o pecete, ca pe-o icoană minunată. Stau scrise despre însuși Domnul Iisus Hristos următoarele: „Și era supunându-se lor" (Luca 2, 51). Iar Mântuitorul însuși zice: „Fiul omului n'a venit să i se slujască lui, ci să slujească el" (Mateiu 20, 28). Și atunci va fi oare cineva care ar voi să trăiască altfel, după buna sa plăcere și alegere și fără conducător? Un astfel de ins mai crede el că duce, potrivit Scripturii, o viață în Dumnezeu? Nici decum: unul ca acesta calcă peste prăpăstii.

Ioan Scărarul zice:[2] „Precum acela care nu are conducător rătăcește în calea sa, așa merge ușor la rătăcire și acela care umblă de capul său pe calea vieții monahale, apoi de-ar avea înțelepciunea tuturor oamenilor".

Din această pricină, marea mulțime a acelora, ca să nu zicem a tuturor celor cari viețuiesc în nesupunere, nu fac altceva decât risipesc, cu toate că-și dau mare silință să adune, pentrucă nu adună în duhul Domnului (Luca 11, 23). Iarăși alții adună — vai lor — în loc de grâu neghină, pentrucă umblă, precum am spus, după capul lor și după buna plăcerea lor. Și ce este mai plin de primejdii (pentru viața duhovnicească) decât aceasta? Ioan Scărarul este mărturie vie și în această privință când scrie:[3] „Voi ceice vă încumetați a vă desbrăca pentru lupta mărturisirii duhovnicești și cari voiți să purtați jugul lui Hristos pe grumazul vostru, dar ale voastre păreri le încărcați mai departe pe spatele altora și cari avutul vostru voiți a-l avea curând acasă pentru a vă bucura apoi de slobozenie, voi cari voiți să înotați peste marea cea mare purtați pe mânile altora, știți oare că ați voit să alegeți o cale scurtă și aspră, dar ea ascunde o rătăcire în sine, și aceea se numește: viața bunului său plac? Cine însă a părăsit odată buna sa plăcere, acela nu va umbla numai în faptele bune duhovnicești și lui Dumnezeu plăcute, ci va fugi în ele. A fi supus însemnează a se lepăda de sine, chiar și în fața lucrurilor bune, până la sfârșitul vieții.

---

1 Scala Paradisi IV. P. Gr. 88

2 P. Gr. 88 c. 680 B. C.

Tu (frate) care ai înțeles acestea cu înțelepciune și care partea cea bună ți-ai ales, care nu se va lua dela tine (Luca 10, 40) și care dorești să ajungi la turnul ceresc al *„liniștei"*, urmează îndreptărilor dumnezeești, așa cum ți-au fost arătate; îmbrățișează, mai presus de orice, nevoința ascultării și prin aceasta — îndată — *„liniștea"*.

Deoarece precum viața faptelor este o treaptă pregătitoare a vederii (luminei de sus), așa este supunerea în ascultare treapta pregătitoare a *„liniștei"*. „Nu muta grenița veche pe care părinții tăi au așezat-o" (Pilde 22, 28). „Vai aceluia care este singur" (Eclesiast 4, 10). Dacă pui un astfel de început bun ca temelie lăcașului Duhului sfânt, vei ajunge cu vremea să-l și isprăvești în chip minunat. Un proverb ne spune: „Un început nevrednic face de rușine toată lucrarea; pe de altă parte, celce cu cinste începe va ridica clădire aleasă și frumoasă," cu toate că uneori se poate întâmpla dimpotrivă, dar aceasta va atârna de propria noastră voință.

(Va urma).

ATITUDINI

IN CHESTIUNEA REFACERII BISERICII CELEI UNA

PĂRERILE UNUI ORTODOX RUS DIN DIASPORA[1]

Lucrarea de cunoaştere reciprocă şi de apropiere dintre diferitele confesiuni creştine, în vederea unuia şi aceluiaş scop: refacerea unităţii istorice a Bisericii lui Hristos-Iisus, formează preocuparea de predilecţie a tuturor creştinilor de bună credinţă. Ea însă este mult mai dorită şi chiar înaintată, atât în ideile emise, cât şi în faptele săvârşite, în apusul creştin, atât cel catolic, cât şi cel protestant. Fireşte, atât premisele dela care se pleacă, cât şi concluziile la care se ajunge, diferă dela confesiune la confesiune. Intr'un fel se crede şi se lucrează pentru îndeplinirea acestui nobil scop în biserica romano-catolică, şi în alt fel se crede şi se lucrează în biserica anglicană, sau în cea protestantă reformată sau evanghelică.

Oricum s'ar lucra şi oricare ar fi datele problemei apropierii între biserici, datori suntem, ca unii cari ne găsim în centrul problemei însăşi, — căci nu se poate vorbi nici în drept, nici în fapt de apropierea şi de unirea bisericilor, fără să se ia în consideraţie poziţia Bisericii ortodoxe de răsărit — să luăm în cercetare toate laturile acestei probleme şi să spunem răspicat punctul de vedere al Bisericii noastre ortodoxe.

Intr'adevăr, lucrarea de apropiere între biserici s'a arătat şi se arată mai zeloasă şi mai activă după răsboiul mondial. Ea se manifestă în congrese creştine care s'au ţinut mai ales în apus. La ele au luat parte reprezentanţi ai tuturor confesiunilor protestante. Dela ele n'au lipsit nici reprezentanţii Bisericii ortodoxe de răsărit. Ceeace s'a constatat şi se constată încă, este absenţa constantă, sistematică şi chiar voită dela aceste reuniuni creştine a bisericii romano-catolice, care concepe cu totul altfel această lucrare de cunoaştere şi apropiere a bisericilor.

Lucrările scrise de teologii romano-catolici asupra acestei probleme sunt numeroase. Nu lipsesc nici revistele speciale în care se discută această problemă. Iată, de pildă, una dintre ele, „Irénikon", cea mai activă în lucrarea de apropiere între catolicism şi Ortodoxie, a publicat la loc de cinste un articol al unui ortodox, cu privire la

---

[1] *Vezi: Zenkovschij V.: Sur le thème oecuménique, articol în revista „Irénikon", nr. 3—4, 1939, p. 209—231.*

problema unirii bisericilor. Este vorba de articolul teologului rus V. Zenkovskij: „Sur le thème oecuménique", *în care sunt schițate principiile care trebue să stea la temelia oricărei lucrări practice creştine în vederea refacerii „trupului lui Hristos",* Biserica cea una. *Insemnătatea problemelor puse de autorul rus în acest articol nu poate şi nu trebue să scape nimănui, cu atât mai puțin teologilor ortodocşi români.*

Ce vrea să spună autorul rus în acest studiu? Nici mai mult nici mai puțin decât să arate normele după care trebue să se lucreze în vederea apropierii bisericilor creştine, catolică, anglicană, protestantă de Biserica ortodoxă de răsărit, ca şi insuficiențele de ordin teologic, istoric şi psihologic care caracterizează mişcarea ecumenică de până azi. La drept vorbind, cele câteva idei pe care autorul le expune aci, sunt simple reflexii ale unui om preocupat la maximum de arzătoarea problemă a apropierii confesiunilor occidentale şi orientală.

Mişcarea ecumenică despre care atât de mult se vorbeşte în vremea noastră, îmbrățişază curente diferite, unite între ele numai prin scopul lor final, dar care nu se aseamănă nici în premisele, nici în programul şi nici în metodele lor. Oricum ar fi ea înfățişată, mişcarea ecumenică prezintă profunde şi esențiale deosebiri chiar în sânul ei, ca şi în manifestările ei exterioare. Aşa de pildă, poziția bisericii romano-catolice față de mişcarea ecumenică este cu totul deosebită de poziția Bisericii ortodoxe de răsărit. Din această deosebire rezultă şi poziția pe care au adoptat-o anglicanii şi mai ales protestanții.

Punctul cel mai nevralgic al mişcării ecumenice îl constitue divergența între premisele înseşi ale ecumenismului, în problematica sa teologică, în învățătura despre Biserică în aspectul său istoric, în posibilitatea aplicării noțiunii de biserică confesiunilor creştine care au pierdut taina hirotoniei, şi altele (p. 210).

La greutățile de ordin teologic-dogmatic se adaugă, spune autorul, cele de ordin istoric şi psihologic. Dacă este adevărat că se simte pretutindeni urgenta dorință ca forțele spirituale ale Evangheliei lui Hristos să fie puse toate la unison pentru a putea lupta contra duhului ruinător al lumii acesteia, apoi nu este mai puțin adevărat că trecerea dela cuvinte la fapte se găseşte abia în faşe, sau cum se exprimă însuşi autorul, „le mouvement oecuménique en est encore à son printemps" (p. 211). Şi deoparte şi de alta, prea ne-am obicinuit să trăim în hotarele noastre confesionale, socotind diviziunile din Biserica lui Hristos ca o boală veche, care nu ne mai face rău şi nici nu ne mai dă sentimentul vinovăției noastre universale în existența însăşi a acestor diviziuni. Vina universală nu constă numai în faptul realizării acestor diviziuni, ci mai ales în obicinuința şi în resemnarea la care s'a ajuns.

Cu toate acestea, un fapt real nu poate scăpa neobservat şi anume, că opera ce se îndeplineşte în vederea apropierii Bisericilor îşi

are cauzele sale care i-au dat naştere. După ce aminteşte de rolul jucat de Vladimir Soloviev în problema unirii bisericilor, Z. arată că „tema ecumenică" s'a pus sau, mai exact, a fost pusă în toată amploarea şi gravitatea ei de imigrarea bisericii ruseşti în apusul catolic şi protestant. Contactul constant pe care biserica ortodoxă rusească, refugiată în ţările apusene, l-a trăit şi-l trăieşte dela isbucnirea revoluţiei comuniste în Rusia, a pus în discuţie o întreagă serie de chestiuni de ordin teologic pendinte între biserica romano-catolică, protestantă şi cea ortodoxă. Datorită deci acestui contact, spune autorul, multe din vechile formule cu care erau obişnuiţi ortodocşii ruşi, s'au adeverit ca inexacte, ne mai răspunzând realităţii. Multe s'au schimbat mai ales în ce priveşte spiritul de înţelegere faţă de creştinătatea apuseană. Fundamentala schimbare este aceea, că s'a pus în plină lumină un nou sentiment de fraternitate în Hristos, întemeiat pe dragoste, iar din punct de vedere dogmatic, constatarea că mult mai multe şi mai de preţ sunt elementele care ne unesc în Hristos, decât cele ce ne despart. Sentimentul acesta este şi trebue să rămână la temelia mişcării ecumenice. Prin urmare, această schimbare se datoreşte „apariţiei providenţiale" a emigrării ruseşti în Europa apuseană.

Din acest contact permanent s'a ajuns la dobândirea convingerii că oricare ar fi confesiunea căreia-i aparţin creştinii apuseni, ei sunt fraţii noştri în Iisus Hristos. Faptul acesta este de mare importanţă teologică, deoarece cu ajutorul lui ajungem la un nou dar neluat în seamă adevăr şi anume că, cu toate deosebirile ce despart pe creştinii apuseni catolici şi protestanţi (anglicani, reformaţi, evanghelici), ei constituesc totuşi o unitate spirituală a întregii creştinătăţi apusene, „ca un fel de omogenitate în tipul său spiritual" (p. 214). Şi tocmai acesta este elementul care desparte Ortodoxia de restul creştinătăţii.

Faţă de acest tip spiritual de creştini, Ortodoxia se simte atrasă într'un fel sau altul spre o lucrare creştinească, în vederea unei apropieri, cu toate deosebirile ce le despart. Dar în ce o priveşte, Biserica ortodoxă orientală rămâne pe punctul să de vedere tradiţional, care o face tare „într'un fel de neutralitate sui generis". Dacă din punct de vedere dogmatic Biserica ortodoxă de răsărit se simte mai aproape de biserica romano-catolică, apoi nu tot astfel stau lucrurile faţă de anglicani şi de protestanţi. In practică însă, Biserica noastră s'a ţinut întotdeauna rezervată faţă de gesturile şi cuvintele de prietenie pe care biserica romano-catolică le-a manifestat — şi cu bună dreptate dealtfel, — pe câtă vreme gravele deosebiri dogmatice şi culturale n'au împiedecat pe cea dintâi să ia parte la lucrarea de apropiere între confesiunile protestante şi ea, deoarece aceste confesiuni au acelaşi sentiment, dacă nu chiar mai pronunţat, ca şi Ortodoxia, faţă de sistemul de înglobare şt de dominare care stă la temelia organizaţiei Bisericii romano-catolice, tradus în cele două dogme: primatul papal şi infailibilitatea papii.

O mişcare ecumenică însă la care biserica romano-catolică refuză să ia parte, este sortită, spune autorul, unui mare eşec, pentru motivul că apusul creştin, cu toate formele sale de manifestare, constitue un singur tot, un singur tip spiritual. Dacă biserica romano-catolică refuză sistematic să ia parte la mişcarea ecumenică, este dela sine înţeles că Ortodoxia, care constitue un singur tip creştin, nu poate să păşească, cu sorţi de izbândă, la refacerea unităţii istorice a Bisericii lui Hristos.

Afirmaţia autorului este plină de adevăr. Căci marea schismă din 1054 pune faţă în faţă două Biserici cu două teologii, care, fără să se contrazică în afirmarea dogmelor fundamentale ale Bisericii lui Hristos, le explică după metode şi în spirit diferite. Marea reformă din sec. XVI însă a dat un sens nou actului din 1054. Formal, Biserica ortodoxă se găseşte despărţită de biserica protestantă care se ivea. Iată-ne deci despărţiţi şi de unii şi de alţii prin acelaş zid.

Toate mişcările de apropiere care au pornit şi pornesc din sânul diferitelor confesiuni protestante în vederea apropierii bisericilor, sunt bine venite, dar sunt şi rămân imperfecte şi neputincioase, când este vorba de marea problemă a unirii bisericilor. Cel mult ele pot pregăti terenul acestei uniri. Acelaşi lucru se poate spune şi de biserica romano-catolică, care, pe căi lăturalnice şi precise, cu metode prozelitiste — ca şi când Dumnezeul Ortodocşilor ar fi un Dumnezeu „de rangul al doilea“ sau Mântuitorul Iisus Hristos n'ar fi Fiul Tatălui şi pentru unii şi pentru alţii — şi cu insinuări şi prezentări lipsite de dragostea creştină, încearcă să atragă la ea Biserica ortodoxă. Astfel de metode produc tocmai efectul contrar. Pentru biserica romano-catolică unirea înseamnă pur şi simplu supunere. Şi tocmai acest spirit şi această metodă fac infructuoase încercările de apropiere a bisericilor.

Deaceea, ideea ecumenică în vederea unei unităţi creştine reale şi pozitive, nu poate să fie posibilă decât atunci când apusul se va regăsi unul şi acelaş, unit şi împăcat. Numai atunci lucrarea ecumenică va putea vedea îndeplinită sfânta dorinţă a unirii apusului cu răsăritul. Este o greşală profundă pe care o săvârşesc mai ales catolicii când încearcă o apropiere de Ortodoxie, peste capul confesiunilor protestante care, încă odată, aparţin bisericii romano-catolice, cu care constituiesc, cu toate deosebirile, o singură familie : apusul creştin. *Numai atunci deci se poate vorbi de o unire a apusului cu răsăritul pe baze istorice şi dogmatice ce le erau comune până la anul 1054. Să se revină deci la climatul acelor vremuri şi aşa, şi numai aşa, va fi cu putinţă o astfel de lucrare. Fireşte că asemenea afirmaţiuni se isbesc de cerbicia romano-catolică.*

Ideile autorului rus sunt pline de înţeles şi nu pot să fie neglijate decât în dauna însăşi a realizării ideii împăcării bisericilor creştine. Ele sunt în acelaş timp şi un puternic avertisment dat pe deoparte fraţilor catolici cari sistematic ocolesc adevărata cale ce duce la apro-

pierea bisericilor, folosind metoda prozelitismului şi a insinuării, mai ales printre ortodocşi. Nu mai puţin instructive sunt ideile autorului pentru fraţii noştri uniţi, cari nu înţeleg că desprinzându-se dela sânul Bisericii noastre ortodoxe române, constituiesc totuşi un singur tip cu noi şi prin urmare firesc şi logic lucru este să revină la matca din care au ieşit, — iar de dealtă parte teologilor ortodocşi, cari în entuziasmul lor pentru mişcarea ecumenică sunt ispitiţi să nesocotească adevăratul aspect al problemei apropierii bisericilor.

Diacon HARALAMBIE COJOCARU

LA LUPTĂ DREAPTĂ!

Cea mai populată şi mai primejdioasă sectă dela noi, baptismul, *a făcut recent un nou şi însemnat pas întru consolidarea poziţiilor pe cari şi le-a câştigat în mijlocul obştei româneşti.*

Furişată în staulul turmei dreptcredincioase pe căile condamnabile pe cari le-au arătat şi alţii şi noi cu diferite prilejuri, secta baptistă — dupăce a profitat din belşug de lipsa noastră de trezvie pimenică, rupând din trupul Bisericii celei adevărate multe inimi însetate de-o viaţă religioasă intensă dar incapabile să distingă calea cea dreaptă care să le conducă la izvoarele ei — a isbutit încă în primii ani după întregirea României să-şi legalizeze „furtul" de suflete, obţinând recunoaşterea şi proteguirea legilor Ţării. Astăzi ea se organizează. Şi organizarea sectei însemnează — cum spuneam mai sus — consolidarea poziţiilor câştigate. Noul ei „statut" a fost aprobat şi publicat în „Monitorul Oficial" (nr. din 10 Februarie a. c.). Potrivit prevederilor lui, predicatorul baptist pătrunde în şcoală şi în garnizoane, pentru a se îngriji de educaţia religioasă a aderenţilor lui.

Inainte de a purcede la examinarea amănunţită a situaţiei create prin acest „statut", prevenim pe cucernicii noştri preoţi că de-acum încolo se vor întâlni cu inamicul dreptei credinţe şi pe poziţiile arătate. Predicatorul baptist are aproape aceleaşi drepturi ca şi noi. Prin urmare, s'a sfârşit cu indiferenţa tradiţională faţă de umblările lui. Trebue să acceptăm lupta. Şi s'o ducem la isbândă. Prin conduita noastră de fiecare zi şi prin propovăduirea neincetată a adevărului care face viu, suntem datori să trântim în calea inamicului o baricadă de nestrăbătut, iar pe cei rătăciţi să-i aducem la brazdă.

Mai mult decât orice, ne trebue astăzi trezvie. *Drept aceea, priveghiaţi şi lucraţi până este ziuă!...*

Dr. GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

Dr. Vasile Gheorghiu: BISERICA SFÂNTULUI MORMÂNT. Cernăuţi, „Glasul Bucovinei" 1939, p. 34.

Teolog savant şi pelerin pios, marele nostru dascăl de teologie şi de viaţă creştinească, profesorul Dr. Vasile Gheorghiu, ca în tot ce-a scris şi'n tot ce-a propovăduit, împleteşte şi'n această carte erudiţia cu rugăciunea. Stilul său îmbălsămat de cucernicie, crează în jurul fiecărui subiect pe care-l tratează o atmosferă de credinţă curată şi adâncă, aşa încât observi şi te convingi că tot ceea ce scrie şi tot ceeace-ţi spune se încadrează în rugăciune, într'una din rugăciunile slujbei pe care o oficiază la altarul ştiinţei teologice şi a vieţii bisericeşti, de mai multe decenii.

Istoria bisericii Sfântului Mormânt, scrisă în urma unui pelerinaj la locurile sfinte, întreprins de autor împreună cu alţi închinători, la Paştile anului 1930, este o scurtă, clară şi cât se poate de completă prezentare a dramaticei vieţi ce i-a fost hărăzită locaşului de închinare ridicat deasupra Sfântului Mormânt.

Dăinuirea locaşului acestuia în pofida tuturor protivniciilor, ridicarea lui din toate încercările, supravieţuirea şi menţinerea lui în slavă şi cinste din ce în ce mai mare, oglindeşte parcă viaţa întregii corăbii a Domnului nostru Iisus Hristos cu toate sbuciumările şi luptele pe cari le-a dat, ieşind biruitoare din toate. Vremea şi oamenii au adunat vifor de pierzare în jurul amândoura, dar nu le-au biruit şi nici porţile iadului nu le vor birui.

Pe lângă istorisirea vieţii bisericii Sfântului Mormânt, autorul ne descrie tot ceea ce este frumos şi edificator în jurul inimii acesteia a creştinătăţii şi'n legătură cu ea, făcând observaţii şi sublinieri isvorâte dintr'un suflet plin de evlavie şi de sfântă emoţie trăită în preajma celui mai de seamă sanctuar al Bisericii creştine.

Cetirea scrierii venerabilului Părinte Profesor Dr. Vasile Gheorghiu, mi-a reamintit şi mi-a reîmprospătat momentele pe cari le-am trăit la picioarele dascălului nostru atunci, când după întoarcerea sa din pelerinaj, l-am ascultat cu înfiorare greu de cuprins în cuvinte, conferenţiind mişcat şi parcă iluminat, despre cetatea şi Mormântul sfânt. Purtaţi pe aripile cuvântului său vibrant, plin de căldură şi de seninătate, l-am însoţit atunci pe drumurile sfinte ce le-a străbătut, şi'n tovărăşia dsale, am făcut acum un nou pelerinaj.

Studiul Părintelui Gheorghiu, prin cuprinsul ştiinţific şi prin duhul în care este scris, ni se prezintă ca unic în literatura româ-

nească, şi el vădeşte pe pelerinul cucernic la locurile sfinte, care a dat savantului, prin pelerinajul său, prilej şi pentru o călătorie de studiu totodată.

Dr. LIVIU STAN

⊛

Candid C. Muşlea: O DINASTIE DE PREOŢI ŞI PROTOPOPI: RADU TEMPEA (Şase generaţii de preoţi şi protopopi din aceeaşi familie). Instit. de Arte grafice „Astra". Braşov 1939, 118 p. Lei 75.

Propuneam deunăzi, la una din conferinţele preoţeşti ale tractului Braşov, ca acest tract să premeargă cu pilda sa şi să pună bază unui fond anual de cel puţin 20.000 mii Lei pentru cumpărarea de cărţi teologice şi de zidire sufletească.

Intemeiam propunerea pe două fapte: Acest tract are în inima sa o veche ctitorie voevodală, biserica Sf. Nicolae, care a fost în trecutele vremi centrul vieţii spirituale şi stâlpul de rezistenţă ortodoxă în aceste părţi ardelene.

In imediata ei apropiere, se zăreşte şi azi cea mai veche şcoală românească din Ardeal, înfiinţată cu mult înainte de şcolile dela Blaj. Pela 1494 această şcoală era din lemn, iar o sută de ani mai târziu a fost zidită din piatră. Preoţii dela Sf. Nicolae au fost cei dintâi dascăli ai ei (diaconul Oprea continuat de un şir lung de urmaşi). Despre spiritul înalt şi bogăţia cunoştinţelor care se predau în această şcoală, trimitem la descrierea ei făcută de nepărtinitorul istoric bisericesc Prof. I. Lupaş şi, mai recent, comunicată braşovenilor într'o conferinţă, de dl Dr. Ioan Mateiu, Rectorul Academiei Comerciale din Cluj (Comemorarea profesorului Aurel Ciortea. „Gazeta Transilvaniei" nr. 95 şi 96 din 1939).

Al doilea considerent care impune preoţimii din Ţara Bârsei să aibă în Braşov o bogată bibliotecă teologică e faptul că în Braşov a sârguit mai întâi pentru slova românească un alt cărturar, venit de peste munţi, diaconul Coresi. Spuneam atunci că nu se poate ca *în oraşul lui Coresi şi lângă ctitoria iubitorului de învăţătură Domn Neagoe Basarab să se stingă dorul de lumină şi zidire sufletească şi să lipsească o asemenea bibliotecă.*

Convingerea aceasta s'a întărit şi mai mult citind cartea Păr. prof. C. Muşlea, dela liceul „Şaguna" din Braşov. Concluzia generală a acestei cuprinzătoare lucrări este că Braşovul, prin biserica Sf. Nicolae şi slujitorii ei, a fost un puternic centru de viaţă spirituală şi o cetate neînfricată, apărătoare a ortodoxiei. Stăpânitorii burgului Braşov l-au închis cu ziduri puternice de piatră; slujitorii altarului dela Biserica Sf. Nicolae, oţelindu-şi puterile în luptă, s'au înarmat sufleteşte şi au apărat cetatea românismului şi a ortodoxiei de aci. De câte ori au fost târâţi în faţa magistratului din Braşov numai membrii familiei Radu Tempea, se vede din cartea Păr. Muşlea!

Această carte cuprinde nu numai viaţa celor 6 preoţi Tempea, ci însăşi viaţa bisericii Sf. Nicolae, vreme de aproape un veac — şi încă cel mai sbuciumat, am putea spune.

Unora din Tempeşti puterea lor de muncă şi vremea le-a îngăduit să continue spiritul cărturăresc al înaintaşilor şi să dea lucrări apreciate pentru timpul acela.

Astfel Radu Tempea II, începe a scrie la 1716 Cronica bisericii Sf. Nicolae, pe care dealtfel o începuse Protopopul Vasile, pe la anul 1659, primul cronicar al acestei biserici.

Un alt Tempea, al V-lea din generaţie (1768—1824), a rămas în amintirea posterităţii sub numele de „Grămaticul". Diacon şi mai apoi preot la biserica Sf. Nicolae, trece ca preot militar şi în cele din urmă ajunge „director al şcoalelor naţionaliceşti neunite româneşti din marele Prinţipat al Ardealului".

„Elegant la trup şi la minte" cum ni-l prezintă cronicarul străin, înzestrat cu o cultură aleasă, Radu Tempea V scrie a doua gramatică românească.

Deşi pe unele locuri dă o explicaţie nefirească cuvintelor, totuşi această lucrare l-a aşezat pe Tempea între „apostolii românismului". Ea a fost de mare folos nu numai şcolarilor, ci tuturor celor cari neştiind altă limbă, nu se puteau folosi de gramatica latină a lui Micu-Şincai, nici de cea nemţească a lui Ion Morariu (p. 55).

Ultimul dintre Tempeşti, hărţuit de neplăceri cu epitropii bisericii şi amărât că la altarul la care au servit atâţia înaintaşi ai lui nu găseşte un loc cuvenit — căci epitropii de multe ori se opuneau preoţilor — trece granita şi ajunge cel dintâi rector al seminarului din Râmnicul-Vâlcii, înşirându-se astfel între descălecătorii culturali ai Ardealului în Vechiul Regat. Aici este apreciat şi stimat de colegi ca un întemeietor de şcoală, iscusit organizator şi bun pedagog.

Ceilalţi preoţi din familia Tempea nu s'au distins în mod deosebit. Poate nu le-a îngăduit împrejurările. Dar toţi Tempeştii — cu slăbiciunile pe care le-au avut „purtând trup şi vieţuind în lume" — au fost aprigi şi neînfricaţi apărători ai credinţei ortodoxe şi nu s'au lăsat ademeniţi nici de ispitirile viclene şi de prigoanele papistaşe şi nici de mustrările aspre ale stăpânirii săseşti din oraş.

Cartea Păr. prof. Muşlea, scrisă într'un stil ales şi curgător, documentată şi nepărtinitoare, aduce o însemnată contribuţie la istoria vieţii religioase a acestei biserici domneşti şi îl consacră pe autor drept cel mai de seamă istoriograf al ei. Intr'adevăr, Păr. Muşlea nu e la cea dintâi publicaţie de acest gen. Sf. Sa a scos din documente, cronici şi mai ales din arhiva municipiului Braşov — al cărei asiduu vizitator şi priceput cunoscător este — figura atâtor protopopi de altădată ai Braşovului ca: Eustatie Grid, Gheorghe Haines, Bratu Baiul şi fiul său Nicolae şi Bartolomeiu Baiulescu.

Trebue să recunoaştem că această carte le întrece pe celelalte, atât prin valoarea ei istorică, cât şi prin epoca de aproape un veac pe care o cuprinde.

Sf. Sa este astăzi cel mai chemat să ne dea o lucrare de ansamblu privind istoria bisericii şi a vieţii religioase din Braşovul

ortodox, începând cu cele dintâi făclii de învăţătură şi slovă românească şi până în vremea noastră.

Braşovul ortodox aşteaptă o asemenea prezentare, iar noi dorim autorului lungime de zile şi putere de muncă să ne-o poată da.

Preot Prof. VASILE COMAN

Dr. *Petru Rezuş:* DESVOLTAREA DOGMATICĂ. Cernăuţi, Tip. Glasul Bucovinei, 1938; p. 141, Preţul?

De câţiva ani încoace, se înmulţesc mereu la noi monografiile din domeniul teologiei sistematice. Printre aceste monografii, se înşirue cu cinste şi lucrarea Păr. Dr. Petru Rezuş, întitulată *Desvoltarea dogmatică.* In vremurile noastre de clătinare a multor aşezări sănătoase, când vântul innoirilor greşite suflă cu destulă tărie, problema, pe care o tratează această carte este cât se poate de actuală.

Precedată de un bogat index bibliografic, cartea prezintă o fericită orânduire şi închegare a materialului tratat. Primele două capitole cuprind puncte de prezentare introductivă, menite să facă mai uşoară înţelegerea problemei tratate. Fixând originea, natura şi proprietăţile dogmei, autorul se rosteşte împotriva staticei dogmatice şi pentru dinamica sau progresul dogmei. Creşterea continuă în înţelegere şi noua formulare a adevărurilor revelaţiunii divine de către Biserică se numeşte *desvoltare dogmatică.*

După aceste noţiuni introductive, autorul trece la însaşi problema evoluţiei dogmelor, a cărei tratare o împarte în două părţi şi anume partea I: *Problema desvoltării dogmatice în decursul timpurilor* (p. 38—95) şi partea II: *Desvoltarea dogmatică ortodoxă* (p. 96—138). După cum indică şi titlul, partea I se ocupă cu istoricul problemei. Cu citate bogate, autorul ne înfăţişează chipul evoluţiunii dogmatice în sf. Scriptură a T. N., în patristică şi în sinoade, trecând apoi la ampla expunere şi sumara apreciere şi critică a Eonului dogmatic al dlui L. Blaga.

După ce şi-a pregătit în felul acesta calea, autorul trece la însuşi miezul problemei, expunând doctrina ortodoxă cu privire la evoluţia dogmelor. Dogmele evoluează dela implicit la explicit; ele progresează în formulare, în fixare definitivă şi în predare. In desvoltarea dogmatică, Biserica e condusă de sf. Duh, care garantează infailibilitatea definiţiilor sale. Cât priveşte factorii evoluţiunii dogmatice, aceştia sunt: sf. Duh ca factor principal, practica creştină (trăirea învăţăturilor creştine), raţiunea umană şi ereziile. Fazele prin care trece o dogmă în evoluţia sa sunt: Faza primordială a adevărului revelat, faza a doua a adevărului discutat, faza a treia a adevărului dogmatizat şi faza a patra a viitorului dogmei. După ce se ocupă de criteriile evoluţiunii dogmelor, autorul trece la teologumene, pe cari le defineşte şi caracterizează în comparaţie cu dogmele. De încheiere — în faţa actualei stagnări a evoluţiei dogmatice în Biserica ortodoxă, — autorul insistă asupra necesităţii reînoirii desvoltării dog-

matice, preconizând un *dogmatism nou* „cu exteriorul critic ortodox" şi „cu interiorul spirit şi viaţă cu adevărat creştină".

In tratarea problemei, autorul foloseşte atât metoda teoretică a priori, plecând dela ceeace învaţă Biserica ortodoxă despre imutabilitatea substanţială a dogmei, cât şi metoda istorică a posteriori. Ca pietre unghiulare ale problemei evoluţiunii dogmatice, tânărul teolog stabileşte: Valoarea divină, valoarea intelectuală şi desvoltarea fără schimbare substanţială a dogmelor.

Bogată în informaţii, scrisă într'o aleasă ţinută ştiinţifică şi pe o linie riguros ortodoxă, lucrarea aduce o reală contribuţie la cunoaşterea unei probleme atât de importante şi de actuale. Din întregul ei, cititorul desprinde clar conceptul ortodox al evoluţiunii dogmelor: *adâncirea fondului şi îmbogăţirea formei.*

Hărnicia Păr. Dr. P. Rezuş este o aspră judecată la adresa tinerilor ce-şi irosesc puterile în preocupări nedemne de ei.

CORNELIU I. SÂRBU

✠

Coriolan Petranu, Professeur d'histoire de l'art à l'Université de Cluj, Inspecteur honoraire des musées: L'ART ROUMAIN DE TRANSYLVANIE, vol. I: Texte (Extrait de „La Transylvanie") Bucarest, Imprimeria Naţională 1938; p. 96. Lei ?

Spunea cineva că un popor îşi justifică dreptul la existenţă, la pământul pe care-şi rostueşte viaţa, nu numai decât pe calea armelor, a forţei, ci mai întâi de toate prin spiritualitatea lui, prin mormintele lui şi prin toată poesia trecutului său, oglindită cu prisosinţă în monumentele de artă specific naţională şi cari îi împodobesc ogorul încă de sub streaşina celor mai trecute vremuri.

Râvnitorul cercetător al trecutului şi prezentului nostru ardelenesc — pe tărâmul artei bisericeşti şi profane — dl prof. univ. Dr. Coriolan Petranu, care a adus numai cinste Universităţii clujene, dupăce prin cele peste 25 lucrări scrise în diferite limbi a făcut cunoscută arta românilor ardeleni şi peste hotare, în studiul de faţă ne înfăţişază, cu aceeaşi nescăzută predilecţie, adevărata realitate a artei româneşti din Transilvania, cu tot trecutul ei.

Dacă trecutul ne-a fost aşa cum îl ştim cu toţii — greu în cumpăna nevoilor — şi dacă tot ce se făcea din partea Românului nu era socotit ca al său, ci al Ungurului, chiar şi specificul de artă românească era socotit ca produs de artă ungară. Şi aceasta, pentrucă aşa era conducerea. Ba mai mult: artei româneşti în toată puritatea ei, nu i s'a dat prea mare atenţie, întrucât acolo unde era, în satul de munte, era inaccesibilă cercetărilor minuţioase ale celor pasionaţi de studiu. Abia după întregirea românească dela 1 Decemvrie 1918, s'au pus bazele de studiu ale artei româneşti: catedre şi muzee.

Din acest studiu se pot cunoaşte următoarele lucruri: Poporul românesc din Transilvania a avut de îndurat o grea încercare din partea stăpânirii maghiare. Datorită faptului c'a fost de religie orto-

doxă — socotit ca popor schismatic — a fost lovit crud în rădăcinile lui de credinţă şi viaţă. Aşa b. o. sinodul episcopilor catolici din Budapesta (1279) a interzis ridicarea bisericilor; regele Sigismund (1428) vine cu alte ameninţări, pentruca mai târziu românii ortodocşi să-şi piardă şi bisericile cari le aveau, să li se dărâme atâtea biserici şi mănăstiri de generalul Bucow în 1861. Ba „înainte de 1848, Românii n'aveau drept de-a construi biserici în oraşe" (p. 6).

Cu toate acestea, arta românească din Transilvania îşi are importanţa ei de drept, cea bisericească precum şi cea profană — savantă şi ţărănească. Astfel, cât priveşte arta religioasă, în Ardeal, se vădeşte din atât de multele biserici de lemn — adevărata podoabă a satelor de munte — cari din punct de vedere artistic sunt fără egal şi superioare chiar celor de piatră sau cărămidă din Vechiul Regat (p. 93).

Pictura bisericească (iconografia) totdeauna curat bizantino-românească, a fost executată aşa de minunat pe lemn, sticlă şi mai rar pe pânză, de către pictorii români cari nu aveau totuşi dreptul de-a se înscrie în corporaţiunile de artişti.

Cu anul 1848 începe arta religioasă modernă, care se desvoltă tot mai mult, atât cea cu temă religioasă cât şi profană. In ce priveşte pictura religioasă s'au ivit destui pictori de seamă (vezi notele biografice p. 51—55) cum a fost un O. Smigelschi pictorul bisericii catedrale din Sibiu, şi alţi arhitecţi şi xilografi (vezi p. 55—57).

Arta Românilor transilvăneni a depăşit, din punct de vedere al valorii, atât arta minorităţii maghiare, cât şi a celei saxone (p. 94).

In Ardeal se întâlneşte atât un stil occidental venit din Germania şi Austria, cât şi unul bizantin, venit din Moldova şi Muntenia, prin fondarea de biserici din partea voevozilor români, iar pe alocurea chiar un stil mixt. „Românii transilvăneni au definit încă în Transilvania o artă originală în arhitectura lor în lemn şi mai ales prin bisericile lor" (p. 95), artă care după război a luat un avânt deosebit.

NICHIFOR TODOR

NOTE ŞI INFORMAŢII

IN VARA ce vine se vor împlini patru ani decând Sibiul a dăruit Episcopiilor ortodoxe dela Cluj şi Oradea doi Ierarhi culţi, talentaţi şi însufleţiţi de-o nepotolită râvnă întru îndeplinirea misiunii Lor.

Noi urmărim cu simpatie şi cu legitimă mândrie sporul păstoririi P. Sf. Episcopi *Nicolae Colan* şi *Nicolae Popoviciu*. Faptul că vorbim atât de rar despre realizările P. Sf. Lor, e perfect explicabil: au plecat dintre noi — şi noi le-am cunoscut capabilitatea, aşa încât lucrurile mânilor Lor ni se par cât se poate de fireşti.

Amândoi au sesizat cu repeziciune trebuinţele eparhiilor în fruntea cărora au fost chemaţi, fiindcă fiecare a fost aşezat la locul cel mai potrivit.

Clujul, centru cultural de puternică respiraţie românească, avea urgentă nevoie de un Ierarh capabil să desvolte o frumoasă activitate bisericească culturală. Ca să isbutească, Ierarhul însuşi trebuia să fie un om de cultură. Fostul rector al Academiei noastre teologice „Andreiane", era personalitatea cea mai indicată pentru această misiune. Apostolatul ortodox şi românesc pe care-l plineşte P. Sf. Sa prin excelenta revistă „Viaţa Ilustrată", nu are pereche în Biserica noastră. Preocupat de chestiunea popularizării problemelor religioase în obştea intelectualilor noştri mireni încă decând ostenea aici la Sibiu, P. Sf. Sa i-a asigurat un aliat preţios „Vieţii Ilustrate" în lupta pe care o ducea în acest scop, prin înfiinţarea bibliotecii „Cărţile Vieţii". Alături de preoţi capabili, intelectuali străluciţi din capitala Ardealului sporesc an de an, cu scrisul lor edificator, comorile acestei colecţii.

Nu-i suficient să-i apropii pe intelectuali de Biserică. Trebue să-i şi *legi* de ea. Ori în această privinţă, P. Sf. Episcop *Nicolae Colan* e neîntrecut.

Oradea, în clipa suirii Sale pe jeţul arhieresc, îi punea P. Sf. Episcop *Nicolae Popoviciu* o seamă de probleme din cale-afară de grele. Cauza românească suferea cumplit în regiunea înstrăinată a Bihariei. Cu un element românesc sărac şi copleşit de minorităţi cari trăgeau cu ochiul vecinilor de peste graniţă, nu era cu putinţă să consolidezi stăpânirea românească în acele părţi.

Pătruns de-un puternic simţământ al răspunderii ce apăsa pe umerii Săi tineri dar viguroşi, P. Sf. Episcop Nicolae Popoviciu a purces fără zăbavă la fortificarea sufletului românesc dela margini, prin Biserică. Cu o stăruinţă împinsă până la dârzenie, a făcut adevărate minuni, într'un

timp record. A isbutit să determine 12.000 perechi de concubini cu peste 30.000 de copii să se cunune bisericeşte. A sporit averea Episcopiei cu 40 milioane, cumpărând dela străini mai multe imobile situate în inima Orăzii. Nu mai puţin de 40 biserici noui au fost târnosite în diverse laturi ale Eparhiei, iar alte 20 îşi înalţă de sârg cupolele către Cerul ocrotitor. Toată Eparhia a fost prefăcută inir'un vast şantier. Cu fiecare piatră pusă peste altă piatră, creşte şi tăria elementului românesc.

Dacă fortificaţiile de oţel şi beton cari au fost durate la graniţa de vest apără integritatea pământului românesc, celelalte „fortificaţii", ale Episcopului Nicolae, sunt menite să ne scutească pe viitor de „fiedlerii" cari uneltesc înlăuntru.

INVITAT de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, de Asociaţiunea „Astra" şi de Federaţia Corpului didactic secţia Sibiu, P. Sf. Episcop Nicolae Colan al Clujului a slujit sf. Liturghie şi a predicat în catedrala noastră mitropolitană Dumineca 18 Febr. a. c., iar după masă a rostit o conferinţă despre: „Eroismul religios al poporului român".

Nici o altă conferinţă de-a „Astrei", din iarna aceasta, n'a întrunit un public atât de distins şi de numeros. Trageţi concluzia!..

FACULTATEA de Teologie din Bucureşti a adus un impresionant omagiu, la 25 Ian. a. c., Profesorilor Arhiereu Irineu Mihălcescu şi Preot I. Popescu-Mălăeşti, cari au ieşit la pensie. Cu acest prilej, revista Facultăţii, „Studii Teologice", a tipărit un foarte frumos şi bogat volum festiv, închinat sărbătoriţilor.

Ne vom ocupa de el, cu plăcere, cât mai curând.

REVISTA Sfântului Sinod, „Biserica Ortodoxă Română", a fost complect reorganizată. Vom reveni cu amănunte, când vom dispune de mai mult spaţiu.

ANUNŢAM într'un număr anterior al revistei noastre că dl Prof. univ. Sextil Puşcariu, membru al Academiei Române, a fost ales membru corespondent al Academiei de Ştiinţe din Berlin. Alte publicaţii au notat din acel prilej că ilustrul nostru învăţat este singurul român care s'a învrednicit de această înaltă distincţie, dela Voevodul Dimitrie Cantemir încoace. Noi nu am reprodus ştirea, ci am cerut în prealabil confirmarea ei, ca să putem oferi cititorilor noştri numai date sigure. Spre marea noastră bucurie, secretariatul Academiei de Ştiinţe din Berlin confirmă că aşa este. Iată răspunsul său: „auf Ihre Anfrage vom 22 November teile ich Ihnen ergebenst mit, dass nach dem Ergebnis der getroffenem Feststellungen sich nicht hat ermitteln lassen, dass zwischen Cantemir und Puşcariu noch eine andere Persönlichkeit rumänischer Nationalität als Korrespondierender Mitglied unserer Akademie angehört hat. Es scheint also tatsächlich, dass Puşcariu wieder der erste ist".